Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse (parandamisõigus) eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse võlaõigusseadust ja tarbijakaitseseadust, et võtta üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2020/1828[1] (edaspidi *parandamisõiguse direktiiv*).

Eelnõu eesmärk on soodustada kaupade soetamisel ja kasutamisel nende kestvust, suurendades kaupade parandamise võimalusi. Eelnõu põhielemendid on:

- parandamiskohustuse kehtestamine tootjatele selliste kaupade suhtes, millele kehtivad Euroopa Liidus ühtsed parandatavuse nõuded.[2] Selliste kaupade ja parandatavuse nõuete loetelu on esitatud parandamisõiguse direktiivi lisas. Parandamist saab tarbija taotleda juhul, kui puudustega toote puhul on selle müüja vastu müügilepingust tulenevate nõuete esitamise tähtaeg lõppenud. Tootja on kohustatud toote parandama mõistliku aja jooksul ja mõistliku hinna eest või, kui tootja ise soovib, tasuta. Oluline on ka, et parandamiskohustusega tootjad peavad pakkuma kutselistele parandajatele ja teatud juhtudel ka tarbijatele vajalikke varuosi ja tööriistu[3] mõistliku hinnaga, et see ei takistaks parandamist;
- kutselistel parandusteenuse osutajatel peab olema võimalus soovi korral kliendiga suhtlemiseks kasutada Euroopa parandusteabe vormi, kus nad annavad selget teavet (tähtajad, hinnad jne) parandamisprotsessi kohta. Kui tarbija nõustub nende tingimustega 30 päeva jooksul, on teenuse osutaja kohustatud teenust nendel tingimustel osutama. Tarbija jaoks tähendab see võimalust hõlpsalt võrrelda eri teenuseosutajate pakkumisi ja teha teadlik valik parima lepingupartneri kasuks;
- Euroopa Komisjon loob ühtse Euroopa veebiplatvormi[4], et teha tarbijatele kättesaadavaks teave (ka riikidevaheliselt) parandusteenuseid osutavate ettevõtjate kohta. Liikmesriik nimetab Euroopa Komisjoni abistamiseks riikliku kontaktpunkti. Paremad teabevõimalused peaksid soodustama parandusteenuste laiaulatuslikumat kasutamist;

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2020/1828 (ELT L, 2024/1799, 10.07.2024).

[2] Nende hulka kuuluvad praegu näiteks kodumajapidamises kasutatavad pesumasinad ja pesumasinad-kuivatid, kodumajapidamises kasutatavad nõudepesumasinad, jahutus-külmutusseadmed, kuvarid, keevitusseadmed, tolmuimejad, serverid ja andmesalvestustooted, mobiiltelefonid, juhtmeta telefonid ja tahvelarvutid, kodumajapidamises kasutatavad trummelkuivatid, kergtranspordivahendite akusid sisaldavad kaubad ning kohtkütteseadmed.

[3] Kohustus varuosa kättesaadavaks teha tuleneb juba parandatavuse nõudeid sisaldavatest komisjoni rakendusmäärustest, kuid EL-i parandamisõiguse direktiiviga lisatakse ettekirjutus, et need tuleb kättesaadavaks teha mõistliku hinnaga.

[4] Liikmesriik võib ka otsustada, et ei kasuta Euroopa Komisjoni ühtset lahendust ja säilitab või loob omaenda siseriikliku parandusplatvormi, mis sellisel juhul peab olema koosvõimeline Euroopa platvormiga.

- modifitseeritakse müügilepingu reegleid, nähes ette, et kui tarbija valib asja lepingutingimustele vastavusse viimiseks asendamise asemel parandamise, pikeneb kogu asja suhtes kohaldatav müüja vastutuse tähtaeg 12 kuu võrra. Asendamise korral algab kaheaastane müüja vastutuse tähtaeg asendatud asja ostjale üleandmisest uuesti.

Eelnõu mõjud Eesti tootjatele ei ole suured: Eestis ei toodeta praegu kaupu, millele on Euroopa Liidus kehtestatud parandatavuse nõuded ning mille parandamist peaksid Eesti ettevõtjad seetõttu pärast lepingujärgsete nõuete esitamise lõppemist tarbija soovil korraldama. Eelnõuga luuakse tarbijale müüja vastutuse tähtajaga seotud soodustus juhul, kui tarbija valib asendamise asemel parandamise. Parandamise korral ei alga kaheaastane vastutuse tähtaeg uuesti, vaid asja suhtes kehtivat müüja vastutuse tähtaega pikendatakse 12 kuu võrra. Pikenemine toimub – erinevalt praegusest regulatsioonist – asja suhtes tervikuna ja mitte üksnes kõrvaldatava puuduse osas. Õiguslik olukord juhul, kui tarbija otsustab asendamise kasuks, ei muutu. Asendamise korral algab kaheaastane tähtaeg asendatud asja ostjale üleandmisest uuesti. Selline lahendus võtab direktiivi üle minimaalses nõutud ulatuses .

Kuigi eelnõukohase seadusega kasvab halduskoormus ülevõetava direktiivi lisas märgitud kaupade tootjatele (keda Eestis esialgu ei tuvastatud), võib Eestis halduskoormus selliste tootjate puudumise tõttu kasvada pigem nende tootjate esindajatel, maaletoojatel ja levitajatel, kes peaksid teatud olukorras asuma tootjate asemele seoses parandamise organiseerimisega. Kõik müüjad peavad valmis olema selleks, et müüja vastutus pikeneb teatud olukorras juhul kui tarbija otsustab nõuda toote asendamise asemel hoopis toote parandamist, millisest võimalusest tuleb tarbijat ka teavitada. Muus osas halduskoormus parandamisteenuse osutajatel ja tarbijatel eelnõukohaste muudatustega ei kasva, sest üldised parandusteenuse osutamise reeglid (töövõtulepingu regulatsioon VÕS-s) jäävad samaks ning eelnõu pakutavad võimalused nagu registreerumine EL parandamisplatvormil või EL parandamisteabe vormi kasutamine on valikuvõimaluseks ja mitte kohustuseks.

Teatud muudatused, nagu Euroopa Liidu parandamisplatvorm ja Euroopa Liidu parandusteabe vormi kasutamise võimalus, võivad hõlbustada Eestis parandusteenuseid osutavate ettevõtjate tegutsemist ja seeläbi halduskoormus väheneb. Käesolev eelnõu on osa laiemast tarbijaõigustikust, mis on direktiividena Euroopa Liidus kokku lepitud ning tuleb Eesti õigusesse üle võtta. Halduskoormust leevendava lahendusena võib tuua välja ka käesoleval ajal Riigikogus menetletava eelnõu uue tarbijakrediidi direktiivi[5] ülevõtmiseks, mis – pakkudes tarbijale tema õiguste tugevat kaitset – leevendab ettevõtja halduskoormust seoses sellega, kuidas ja millist infot ettevõtja peab tarbijale esitama (täpsemalt seletuskirja mõjuanalüüsi 6. osas).

Eelnõu kohaselt ülevõetav direktiiv on maksimaalselt harmoniseeriv ning Eesti on võtnud üle üksnes minimaalselt nõutu (täpsemalt selgitatud 5. osas „Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele“).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna tsiviilõiguse talituse nõunik Karin Maisvee (karin.maisvee@justdigi.ee). Tarbijakaitseseaduse muudatuste osa on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna toote ohutuse nõunik Risto Jõgi (risto.jogi@mkm.ee). Eelnõu seletuskirja

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/2225, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/48/EÜ (ELT L, 2023/2225, 18.10.2023).

mõjuanalüüsi osa on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse nõunik Joel Kook (joel.kook@justdigi.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud sama talituse toimetaja Inge Mehide (inge.mehide@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on koostatud selleks, et võtta üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1799. See tuleks Eesti õigusesse üle võtta hiljemalt 31. juuliks 2026.

Eelnõuga muudetakse:
- võlaõigusseaduse seadustiku redaktsiooni RT I, 11.11.2025, 16 ja
- tarbijakaitseseaduse redaktsiooni RT I, 03.07.2026, 29.

Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseaduse §-le 73 võetakse eelnõu seadusena vastu Riigikogu poolthäälte enamusega.

Eelnõu on seotud laiema EL tarbijaõigustiku muutmise paketiga, mh Riigikogus menetletavate seaduseelnõudega (nt võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, 947 SE (uue tarbijakrediidi direktiivi ülevõtmine)). Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Seaduse eesmärk

Kasutuskõlblike kaupade parandamist ja taaskasutamist tuleb edendada nii seadusest tulenevate müügilepingujärgsete nõuete esitamise raames kui ka väljaspool seda. Vältida tuleb puudustega, kuid parandamise korral kasutuskõlblike kaupade enneaegset utiliseerimist, suunates tarbijaid selliseid kaupu parandama.

Tulevikus on selliste kaupade tootjad, mille kohta on Euroopa Liidus kokku lepitud parandatavuse nõuded (nt pesumasinad, külmikud, nutitelefonid ja tahvelarvutid), kohustatud tarbija nõudel need kas tasuta või mõistliku tasu eest mõistliku aja jooksul ära parandama. Parandatavuse nõudeid sisaldavate Euroopa Liidu õigusaktide loetelu on esitatud parandamisõiguse direktiivi lisas II. Parandatavuse nõuetest selgub ka parandamiskohustuse täpsem sisuline ja ajaline rakendusala. Lisaks peavad parandamiskohustusega tootjad pakkuma parandatavuse nõudeid sisaldavates Euroopa Liidu õigusaktides loetletud varuosi ja tööriistu mõistlike, parandamist mitte takistavate hindadega. Needsamad tootjad peavad korraldama tarbija teavitamise kirjeldatud parandamisteenustest kergesti ligipääsetaval viisil ja võimaldama vabalt ligipääsetava veebisaidi kaudu juurdepääsu tavapäraseid parandusteenuseid sisaldavatele hinnakirjadele. Oluline on ka, et tootjatel on tulevikus keelatud kas lepingutingimuste või riist- ja tarkvaratehnikate abil takistada tootjast sõltumatutel parandajatel kaupade parandamist. Selle raames on keelatud luua takistusi kasutatud varuosade või 3D-printeriga loodud varuosade kasutamisele, välja arvatud juhul, kui kaitsemeede on õigustatud ja tegemist on objektiivsete teguritega, näiteks intellektuaalomandi kaitsega.

Eelnõuga luuakse parandamisõiguse direktiivist tuleneva vabatahtliku Euroopa parandusteabe vormi kasutamise võimalus. Kõikvõimalikud kutselised parandusteenuse osutajad võivad vabatahtlikult ja mõistliku aja jooksul pärast tarbijalt sellekohase soovi saamist pakkuda tarbijatele parandusteabe vormi. Vorm sisaldab teavet parandamise hinna ja kestuse ning võimalike

lisateenuste kohta. Kui teenuseosutaja soovib vormi pakkuda, tuleb teha seda tasuta. Juhul kui enne teenusehinna väljaselgitamist on vaja rike siiski diagnoosida, võib parandaja tarbija käest selleks vajalike kulude eest tasu võtta. Parandusteenuse osutaja on kohustatud olema vormis esitatud tingimustega seotud vähemalt 30 päeva jooksul ning kui tarbija selle aja jooksul vormis pakutavaga nõustub, loetakse leping nendel tingimustel sõlmituks.

Väiksemas mahus reformitakse tarbijalemüügi tingimusi (parandamisõiguse direktiiviga tehti kaupade müügi direktiivi[6] muudatusi). Tulevikus loetakse lisaks vastupidavusele, funktsionaalsusele, ühilduvusele ja ohutusele ka parandatavust üheks muudest omadustest, mis moodustavad asja tavapärase kvaliteedi võlaõigusseaduse (VÕS) § 217[1] lõike 3 punkti 2 tähenduses. Kui tarbija valib VÕS § 222 kohaselt asja lepingutingimustele vastavusse viimiseks asendamise asemel parandamise, pikeneb VÕS § 218 lõikes 2 nimetatud müüja vastutuse tähtaeg asja suhtes 12 kuu võrra. Erinevalt kehtivast õigusest ei alga parandamisel kõrvaldatud puuduse suhtes uus kaheaastane vastutuse tähtaeg, vaid asja suhtes kohaldatavat müüja vastutuse tähtaega pikendatakse üks kord 12 kuu võrra. Pikendus hõlmab kogu asja. Lisaks peab müüja ostjat teavitama õigusest valida parandamise ja asendamise vahel ning parandamise valimisega kaasnevast tähtaja pikendusest. Ettevõtja võib tarbija soovil puudusega asja asendamiseks anda tarbijale taastatud asja.

Euroopa Komisjon on parandamisõiguse direktiiviga võtnud endale kohustuse luua Euroopa veebiplatvorm (täpsemalt Euroopa veebiplatvormi ühine veebiliides) selleks, et teha tarbijatele kättesaadavaks teave (ka riikidevaheliste) parandusteenuste kohta. Veebiliides on kättesaadav kõigis liidu ametlikes keeltes ning komisjon tagab selle tehnilise hoolduse. Liikmesriigid saavad seda veebiliidest kasutada oma platvormi riiklike osade sisustamiseks. Samas võivad liikmesriigid riikliku sektsiooni asemel otsustada luua ka oma riikliku platvormi või jätkata juba olemasoleva riikliku platvormi kasutamist. Sellisel juhul ühendatakse riiklik platvorm Euroopa Liidu veebiplatvormiga. Eesti (nagu enamik muid liikmesriike) on praegu otsustanud edasi liikuda ühtse EL veebiliidese kasutamisega.

Eelnõu koostamisele ei eelnenud väljatöötamiskavatsust. Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei ole väljatöötamiskavatsus nõutav, kui eelnõu käsitleb Euroopa Liidu õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva Euroopa Liidu õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt juba analüüsitud Euroopa Liidu õigusaktiga lahendatava probleemi võimalikke lahendusi, nende sobivust meie õiguskorda, olulisi mõjusid, halduskoormust jms. Direktiivi eelnõu avaldamise järel koostati ja kinnitati neid küsimusi analüüsivad Eesti seisukohad[7], mistõttu ei ole eraldi väljatöötamiskavatsus vajalik.

Ülevõetav direktiiv on maksimaalselt harmoneeriv (mis tähendab, et valikukohad Eesti jaoks direktiivi ülevõtmisel on piiratud) ning vähesed võimalikud valikukohad teadvustati Eesti seisukohtade kujundamise käigus ja direktiivi vastuvõtmisele järgnenud konsultatsiooniprotsessi käigus. Justiits- ja Digiministeerium kaardistas ülevõtmise eel liikmesriikidele jäetud peamised

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (ELT L 136, 22.05.2019, lk 28–50).

[7] Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi Eesti täiendatud seisukohad Euroopa Komisjoni (edaspidi komisjon) direktiivi kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2020/1828 eelnõu kohta (kiidetud heaks Vabariigi Valitsuse 21. septembri 2023. a istungil).

valikukohad ning korraldas laiapõhjalise kaasamise, küsides eri osapooltelt[8], kas nad peavad vajalikuks, et Eesti kasutaks direktiiviga talle jäetud lisavõimalusi teatud küsimuste põhjalikumaks reguleerimiseks. Esitatud küsimused puudutasid eeskätt Euroopa veebipõhisel platvormil esitatava info ulatust ning tarbijalemüügi reeglite muutmist juhul, kui tarbija valib puudusega kauba asendamise asemel parandamise. Kaasatavad üldiselt ei näinud vajadust minna kaugemale direktiivis miinimumina ettenähtust. Eelnõus on sellest lähenemisest kinni peetud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

§ 1. Võlaõigusseaduse muutmine

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse VÕS-i paragrahvi 217[1] lõike 3 punkti 2 (asja omadused tarbijalemüügi korral). Sellega võetakse üle parandamisõiguse direktiivi artikli 16 punkt 1, millega muudetakse kaupade müügi direktiivi[9] artikli 7 lõike 1 punkti d, nähes ette, et parandatavus – koos vastupidavuse, kasutusviisi, ühilduvuse ja turvalisusega – on tarbijalemüügi puhul üks omadustest, mis moodustavad toote tavapärase kvaliteedi.

Parandatavus tähendab, et kaupa peab olema võimalik parandada sellisel määral, nagu tarbija võib asja liiki, olemust, otstarvet, tavapärast kasutusiga, müüja või tootja avalikke väiteid ning kaubale kohaldatavaid liidu õiguse nõudeid arvestades mõistlikult eeldada. Parandatavuse hindamisel võib arvesse võtta eelkõige seda, kas kauba konstruktsioon võimaldab puuduse kõrvaldamist, kas asjaomaseid komponente saab eemaldada ja asendada, kas vajalikud varuosad, tööriistad ja parandamisteave on kohaldatavate nõuete kohaselt kättesaadavad ning kas parandamist ei takista põhjendamatud lepingulised, riistvaralised või tarkvaralised piirangud.

Parandatavuse nõue ei tähenda siiski, et iga kaup peab olema igas olukorras ja igas ulatuses parandatav. Tegemist on ühe objektiivse vastavusnõude elemendiga, mida hinnatakse juhtumipõhiselt. Näiteks võib suure kodumasina puhul olla tavapärane eeldada, et teatud kuluvad või rikkis komponendid on asendatavad, samas kui madala väärtusega või olemuselt lihtsa kauba puhul võib mõistlik parandatavuse ootus olla piiratum. Kui kaubale kohaldub konkreetne liidu õigusakt, mis näeb ette parandatavuse nõuded, tuleb parandatavust hinnata eelkõige nende nõuete ulatuses.

---

[8] Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Kliimaministeerium, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Eesti Tarbijakaitse Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Kaupmeeste Liit, Teenusmajanduse Koda, Eesti E-kaubanduse Liit, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Advokatuur, Eesti Juristide Liit, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituut, Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituut, Riigikohus, Tallinna Ringkonnakohus, Tartu Ringkonnakohus, Harju Maakohus (Tallinna kohtumaja), Pärnu Maakohus, Tartu Maakohus, Viru Maakohus, Balti Keskkonnafoorum, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit, Eesti Elektritööstuse Liit, Eesti Elektroonikatööstuse Liit, Eesti Kaupmeeste Liit, Eesti Keemiatööstuse Liit, Eesti Masinatööstuse Liit, Eesti Plastitööstuse Liit, Eesti Ringmajandusettevõtete Liit, Eesti Rõiva- ja Tekstiililiit, MTÜ Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus, MTÜ Eesti Elektroonikaromu, MTÜ Eesti Mööblitootjate Liit, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon, MTÜ Tarbijate Koostöökoda, OÜ Eesti Pakendiringlus, SA Rohetiiger, Rootloop OÜ, Tootjavastutusorganisatsioon OÜ, Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum, Eesti Omanike Keskliit, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur, MTÜ Paranduskelder, Kliimaministeerium.

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (ELT L 136, 22.05.2019, lk 28–50).

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse VÕS-i paragrahvi 218 lõiget 3^1 (müüja vastutuse tähtaeg, kui tarbija valib puudusega asja parandamise). Parandamisõiguse direktiiv näeb ette ka mõned kaupade müügi direktiivi muudatused. Parandamisõiguse direktiivi artikli 16 punkti 2 alapunktiga a ja ühtlasi ühe olulisema täiendusena sätestatakse, et kaupade müügi direktiivi artiklisse 10 lisatakse uus lõige 2a, mille kohaselt juhul, kui artikli 13 lõike 2 kohaselt leiab kauba nõuetega vastavusse viimiseks õiguskaitsevahendina aset parandamine, **pikendatakse müüja vastutuse tähtaega üks kord 12 kuu võrra**. Parandamisõiguse direktiivi põhjenduspunkt 40 selgitab, et „selleks et motiveerida tarbijaid valima parandamist, et viia kaup nõuetega vastavusse müüja vastutuse piires, ning seega edendada parandamist, kui tarbija valib kauba nõuetele vastavusse viimiseks parandamise, tuleks direktiivi (EL) 2019/771 muuta, et pikendada müüja vastutuse tähtaega 12 kuu võrra, mis tuleb lisada kauba suhtes kohaldatava järelejäänud vastutuse tähtajale. Seda pikendamist tuleks kohaldada üks kord. Liikmesriigid võiksid siiski parandamist veelgi stimuleerida, nähes ette müüja vastutuse tähtaja täiendava pikendamise, kui parandamine toimub uuesti. Liikmesriigid võiksid samuti kehtestada või säilitada normid, millega müüja vastutuse tähtaega pikendatakse parandamise korral pikemaks ajaks kui 12 kuud."

Oluline on see, et kui rakendub müüja vastutuse tähtaja pikendamine, peab müüja vastutama mis tahes nõuetele mittevastavuse eest, mis esines kauba üleandmise ajal ja mis ilmneb kauba suhtes kohaldatava järelejäänud vastutuse tähtaja jooksul, mis hõlmab pikendamist. Ehk vastutuse ühekordne pikenemine ei piirdu üksnes konkreetse puudusega. Parandamisõiguse direktiiv ei piira samas liikmesriikide õigust kehtestada või säilitada sätteid, millega nähakse ette vastutuse tähtaja edasine pikendamine üksnes parandatud osade suhtes kooskõlas direktiiviga (EL) 2019/771[10].

Esmapilgul võib tekkida küsimus, kas Eesti üldse peab kehtivat õigust muutma, kuivõrd VÕS-i § 218 lõige 3^1 (mis kehtestati seoses kaupade müügi direktiivi ülevõtmisega) sätestab: „Kui müüja asendab asja, algab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tähtaeg asendatud asja ostjale üleandmisest. Kui müüja parandab asja, algab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tähtaeg kõrvaldatud puuduse suhtes parandamisest arvates uuesti." Omal ajal kaupade müügi direktiivi üle võttes täiendati mh VÕS-i § 218 lõikega 3^1, milles nähti ettevõtja vastutuse tähtaja uuesti algamise jaoks ette samasugune regulatsioon, nagu on ette nähtud aegumistähtaja jaoks VÕS-i §-s 227. Ülevõtmise eelnõu seletuskirjas selgitatakse, et sellise regulatsiooni loomiseks annab võimaluse direktiivi põhjenduspunkt 44, mille kohaselt direktiiviga ei reguleerita seda, millistel tingimustel on võimalik direktiivis sätestatud müüja vastutuse tähtaja või aegumistähtaja kulgemine peatada või katkestada. Eestis on müügilepingu puhul VÕS-i §-s 227 sätestatud, et asja asendamisel müüja poolt algab aegumistähtaeg asendatud asja üleandmisest ostjale ning asja parandamisel müüja poolt algab aegumistähtaeg kõrvaldatud puuduse suhtes uuesti parandamisest arvates. Müüja vastutuse tähtaja puhul aga samasugust sõnaselget reeglit kehtivas õiguses ei ole ning seetõttu peeti seda küsimust praktikas mõnevõrra ebaselgeks.

Kehtiv VÕS § 218 lõige 3^1 ei taga kõigil juhtudel direktiivis nõutud tulemust. Direktiivi kohaselt tuleb parandamise korral lisada kauba suhtes kohaldatava vastutuse tähtaja järelejäänud osale 12 kuud. Kehtiva õiguse järgi algab parandamisest uus kaheaastane tähtaeg üksnes kõrvaldatud puuduse suhtes. Seetõttu võib kehtiva õiguse alusel arvutatud tähtaeg olla sõltuvalt parandamise ajast direktiivis nõutud tähtajast lühem ning vastutus ei laiene kogu asjale. Näiteks kui asi

[10] Eriregulatsioon kehtib liikmesriikidele, kes ei näe müüja vastutuse jaoks ette kindlaid tähtaegu või näevad ette üksnes õiguskaitsevahendite aegumistähtaja, tagades, et müüja vastutus või parandamise korral õiguskaitsevahendite aegumistähtaeg on vähemalt kaks aastat ja 12 kuud, mis vastab direktiivis (EL) 2019/771 sätestatud müüja vastutuse miinimumtähtajale ja selle tähtaja minimaalsele pikendamisele parandamise korral.

parandatakse kuus kuud pärast üleandmist, kehtib kehtiva õiguse järgi kõrvaldatud puuduse suhtes vastutus kokku kaks aastat ja kuus kuud alates asja esialgsest üleandmisest, samas kui direktiivi kohaselt tuleb 18-kuulisele järelejäänud tähtajale lisada 12 kuud. Eelnõuga kõrvaldatakse mõlemad erinevused.

Lisaks tuleb arvestada, et direktiiv ei seo parandamise korral vastutuse tähtaja pikendamist parandatud osaga, vaid direktiivi sõnastuse järgi pikeneb kogu vastutus. Seda tõlgendust toetab põhjenduspunkt nr 40, mille kohaselt võivad liikmesriigid tekitada parandatud osadele soodsamaid eriregulatsioone.

Eeltoodust tulenevalt muudetakse VÕS § 218 lõiget 3^1. Asja asendamise korral säilitatakse kehtiv reegel, mille järgi algab VÕS § 218 lõikes 2 nimetatud tähtaeg asendatud asja ostjale üleandmisest uuesti. Parandamise korral ei alustata kaheaastase vastutuse tähtaja arvestamist parandamisest uuesti, vaid asja suhtes kehtivat müüja vastutuse tähtaega pikendatakse 12 kuu võrra. Pikendus puudutab kogu asja, mitte üksnes kõrvaldatud puudust. Parandamise ajal VÕS § 218 lõike 2 kohasest tähtajast allesjäänud ajale lisandub seega 12 kuud. Näiteks kui asi parandatakse kuus kuud pärast selle ostjale üleandmist, on kaheaastasest tähtajast alles 18 kuud ning koos 12-kuulise pikendusega vastutab müüja pärast parandamist veel 30 kuud ehk kuni 36 kuu möödumiseni asja esialgsest üleandmisest. Sama lõpptähtpäev kujuneb ka siis, kui asi parandatakse 18. kuul: esialgsest tähtajast allesjäänud kuuele kuule lisandub 12 kuud.valimise pikeneb kogu asja suhtes müüja vastutuse tähtaeg üks kord 12 kuu võrra.

Kooskõlastamisel juhtisid ettevõtjate esindusorganisatsioonid tähelepanu sellele, et kooskõlastamisele saadetud eelnõu lahendus läks direktiivis nõutust kaugemale. Varasema ettepaneku kohaselt oleks parandamisel alanud uus kaheaastane vastutuse tähtaeg ning sellele oleks lisandunud veel 12-kuuline pikendus kogu asja suhtes, mis oleks võinud kaasa tuua müüja vastutuse ulatusliku kumuleerumise. Tagasisidet arvestades on eelnõu muudetud selliselt, et parandamisel ei alga kaheaastane tähtaeg uuesti, vaid VÕS § 218 lõikes 2 nimetatud tähtaeg pikeneb asja suhtes 12 kuu võrra. Lahendus vastab direktiivi miinimumnõudele ning on ettevõtjatele selgem ja paremini prognoositav. Võrreldes kehtiva õigusega võib muudatus vähendada tarbija kaitset olukorras, kus asi parandatakse müüja vastutuse kaheaastase tähtaja lõpuosas, sest kehtiva õiguse järgi algab kõrvaldatud puuduse suhtes parandamisest uus kaheaastane tähtaeg. Seda tasakaalustab asjaolu, et eelnõukohane 12-kuuline pikendus hõlmab asja tervikuna.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse VÕS-i paragrahvi 222 lõiget 1 (tarbija teavitamine tema õigusest teha valik asendamise ja parandamise vahel ning selle valiku tagajärgedest). Selle muudatusega võetakse üle parandamisõiguse direktiivi artikli 16 punkt 3. Sellega lisatakse kaupade müügi direktiivi artiklisse 13 uus lõige 2a, millega sätestatakse, et tarbijate teadlikkuse suurendamiseks peab müüja teavitama tarbijat tema õigusest valida puudusega eseme parandamise ja asendamise vahel. Lisaks peab müüja teavitama tarbijat eelisest, et parandamise korral pikeneb müüja vastutus üks kord 12 kuu võrra (VÕS-i § 218 lõike 3^1 muutmine). Nagu parandamisõiguse direktiivi põhjenduspunkt 41 selgitab, peaks selline asjade korraldus soodustama kestlikku tarbimist ja edendama ringmajandust.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse VÕS-i paragrahvi 222 lõiget 4^2 (tarbijale parandamise ajaks asendusasja andmine). Parandamisõiguse direktiivi artikli 16 punktiga 4 lisatakse kaupade müügi direktiivi artikli 14 lõikesse 1 täiendus, mille kohaselt võib müüja parandamise ajaks olenevalt

asjaomase kaubakategooria eripärast, eelkõige tarbija vajadusest, et sellised kaubad oleksid alaliselt kättesaadavad, anda tarbijale tasuta laenuks asenduskauba, sealhulgas taastatud kauba. Lisaks võib müüja tarbija sõnaselge taotluse korral anda oma asendamiskohustuse täitmiseks tarbijale ka taastatud kauba.

Nendest ideedest vajab seadusandlikul tasandil ülevõtmist see osa, mis puudutab taastatud kauba andmise abil puudusega asja asendamiskohustuse täitmist – oluline on, et tarbija on sellega selgelt nõustunud. Kui tarbija valib puuduste kõrvaldamiseks asja asendamise, võib müüja tarbija sõnaselgel soovil anda tarbijale taastatud asja ökodisaininõuete sätestamise raamistiku määruse artikli 2 lõike 18 tähenduses. Määruse artikli 2 punkt 18 defineerib taastamist tegevusena, mille eesmärk on toote või kasutuselt kõrvaldatud toote ettevalmistamine, puhastamine, katsetamine, hooldamine ja vajaduse korral parandamine, et taastada selle tulemuslikkus või funktsionaalsus algselt disainimisetapis toote turule laskmise ajal ette nähtud kasutuse ja tulemuslikkustasemete vahemiku piires. Kehtiva õiguse kohaselt peab müüja uute asjade müügiks sõlmitud lepingute puhul tarbija nõudel aga alati võimaldama uut uuevääarset asenduskaupa ja sellest ei saa VÕS-i § 237 kohaselt tarbija kahjuks kõrvale kalduda. Parandamisperioodiks asendustoote pakkumine on müüja vaba valik, mis ei vaja seaduses eraldi regulatsiooni. Samas nõuab direktiiv, et see peab toimuma tasuta, nii et see asjaolu tuleks direktiivi üle võtvas seaduses siiski eraldi esile tuua. Asenduseseme pakkumine aitab vältida tarbijale olulisi ebamugavusi. Asendusese võib olla ka taastatud asi. Asendusasja andmine ei muuda müüja kohustust parandamine mõistliku aja jooksul lõpule viia; see ei saa õigustada ebamõistlikult pikka remondiaega (vt direktiivi põhjendus 42).

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse VÕS-i §-dega 635^1–635^4 (Euroopa parandusteabe vorm) järgnevalt.

VÕS-i § 635^1. Euroopa parandusteabe vormi kasutamine
Lõikega 1 võetakse üle parandamisõiguse direktiivi artikli 4 lõike 1 esimene lause. Selle sätte kohaselt võivad parandusteenuse osutajad vabatahtlikult kasutada parandusteenuste osutamise lepingu puhul standardset Euroopa parandamisteabe vormi. See on loodud ettevõtja jaoks võimalusena ja vormi kasutamise kohustust ei ole. Direktiivi eesmärk on, et Euroopa parandusteabe vorm võimaldaks tarbijatel hinnata ja hõlpsalt võrrelda parandusteenuseid, sealhulgas alternatiivseid pakkumisi. Samal ajal peaks see hõlbustama ettevõtetel (eelkõige mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtetel) teabe esitamist parandusteenuste kohta (vt direktiivi põhjendust 10). Direktiiv näeb ette, et parandusteenuse osutajatel peab olema võimalus soovi korral kasutada Euroopa parandusteabe vormi, kus nad annavad selget teavet (tähtajad, hinnad jne) parandamisprotsessi kohta (direktiivi artikkel 4 ja direktiivi lisa I).

Euroopa parandusteabe vorm sisaldab peamisi tingimusi, mis mõjutavad tarbijate otsuseid remondilepingu sõlmimisel, näiteks defekti liik, hind ja ajakava, mille jooksul parandaja kohustub asja remontima. Kui parandaja pakub lisateenuseid, näiteks transporti, tuleb märkida nende teenuste kulud. Direktiivi põhjenduse 10 kohaselt tuleks Euroopa parandusteabe vormil olev teave esitada tarbijatele selgel ja arusaadaval viisil ning kooskõlas direktiivi (EL) 2019/882[11] ligipääsetavusnõuetega.

Lõikes 2 määratletakse termin „parandusteenuse osutaja“. Termin on direktiivis kujundatud veidi keeruliselt. Direktiivi kohaselt on parandajaks füüsiline või juriidiline isik, kes oma kaubandus-,

[11] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 07.06.2019, lk 70–115).

majandus-, ametialases või kutsetegevuses osutab parandusteenust, sealhulgas parandusteenuseid osutavad tootjad ja müüjad, ning sõltumatud või selliste tootjate või müüjatega seotud parandusteenuste osutajad. Eestis on kasutusel termin „ettevõtja“ nt võlaõigusseaduse § 1 lõikes 6, mille kohaselt on ettevõtja isik, sealhulgas avalik-õiguslik juriidiline isik, kes teeb tehingu, mis seondub iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega. Asjaolul, kas parandusteenuseid osutav isik on tootjast või müüjast sõltuv või mitte, ei ole aga määratluse seisukohalt tähendust, kuna direktiivikohase tähenduse alla peab mahtuma iga ettevõtjana määratletav isik, kes parandusteenust osutab.

Lõige 2 rakendab direktiivi artikli 4 lõiget 5. Remonditöökojad ei tohi muuta Euroopa remonditeabe vormis täpsustatud parandamistingimusi, sealhulgas hinda, vähemalt 30 kalendripäeva jooksul.

Vormi kehtestab vastava valdkonna eest pädev minister määrusega.

§ 635[2]. Euroopa parandusteabe vormi sisu
Selle paragrahviga võetakse üle parandamisõiguse direktiivi artikli 4 lõige 4, loetledes info ja tingimused, mida Euroopa parandusteabe vorm peab sisaldama: teenuseosutajat identifitseerivad andmed, kontaktandmed, teenuse sisu kirjeldavad andmed, hinnaga seotud andmed, parandamiseks kuluv aeg, võimaliku ajutise asenduskaubaga seotud info, võimalikud abiteenused ning vormi kehtivusaeg.

§ 635[3]. Euroopa parandusteabe vormi kehtivus
Parandusteenuse osutaja on kohustatud vormis esitatud tingimustega olema seotud vähemalt 30 päeva jooksul ning kui tarbija selle aja jooksul vormis pakutavaga nõustub, loetakse leping nendel tingimustel sõlmituks. Parandusteenuse osutaja võib – vajaduse korral tarbija palvel – määrata pikema perioodi. Ettenähtud 30-päevase tähtaja eesmärk on anda tarbijale piisavalt aega eri pakkumiste võrdlemiseks. Kui parandusteenuste osutamise leping sõlmitakse Euroopa parandusteabe vormi alusel, saab selles vormis sisalduv teave parandamistingimuste ja hinna kohta teenuste osutamise lepingu osaks (vt ka parandamisõiguse direktiivi põhjenduspunkti 13).

Kui tarbija nõustub nende tingimustega 30 päeva jooksul, on teenuse osutaja kohustatud teenust nendel tingimustel osutama. Direktiivis ja seda üle võtvas seaduses loetletud teavet sisaldav Euroopa remonditeabe vorm kujutab endast taotlust vormil täpsustatud sisuga remondilepingu sõlmimiseks. Parandusteenuse osutaja on taotlusega seotud 30 kalendripäeva jooksul alates hetkest, kui tarbija taotluse kätte saab. Ettevõte võib taotlusele määrata pikema kehtivusaja. Direktiivi kirjelduse järgi tundub, et selliselt esitatud vormil on väga sarnane toime VÕS-i §-s 16 kirjeldatud pakkumusega: lepingu sõlmimise ettepanek, mis on piisavalt määratletud ja väljendab pakkumuse esitaja (oferendi) tahet olla ettepanekule nõustumuse andmise korral sõlmitava lepinguga õiguslikult seotud. Direktiivi põhjal näib, et need tingimused on täidetud, kuivõrd vorm tuleb esitada potentsiaalsele lepingupoolele piisavalt määratletuna (ehk siis sellisena, et sealt nähtub selge soov olla lepinguliselt seotud konkreetse lepingupartneriga ning lepingu sõlmimiseks vajalikud põhitingimused, nagu lepingu ese, tähtaeg, hind) ning sel on seaduse kohaselt selline mõju, et kui tarbija ütleb „jah“, on parandaja kohustatud vormis kirjeldatud tingimustel teenust osutama.

Tuleb meeles pidada, et suuremas plaanis ei soovita direktiiviga liikmesriikide tsiviilõiguse üldküsimusi reguleerida: nt ütleb direktiivi põhjenduspunkt 6, et parandamisõiguse direktiiv ei

tohiks mõjutada liikmesriikide õigust reguleerida üldise lepinguõiguse aspekte, näiteks lepingu sõlmimist, kehtivust, tühisust või õiguslikke tagajärgi käsitlevaid õigusnorme, kaasa arvatud lepingu lõpetamise tagajärgi, kui neid ei reguleerita kõnesoleva direktiiviga, ega õigust kahju hüvitamisele. Siit nähtub muidugi, et juhtudel, mil direktiiv toob kaasa mingi spetsiifilise regulatsiooni, võib see mõjutada ka liikmesriikide üldist lepinguõigust. Praegusel juhul näibki, et parandusteabe vormi reeglid mõjutavad vähemalt mingil määral lepingu sõlmimist. Samas ei ole praktikas tegu väga erilise olukorraga – ka ilma nende säteteta võib ettevõtja anda teada, et loeb end teatud ajaraamis mingi konkreetse pakkumusega seotuks. Parandamisõiguse direktiiv lihtsalt seob selle tagajärje spetsiifilise (parandusteabe) vormiga.

Kui ettevõtja kasutab Euroopa parandusteabe vormi ja tarbija nõustub selles sätestatud tingimustega, on parandusteenuse osutaja kohustatud sellistel tingimustel parandama. Juhul kui ettevõtja ei osuta teenust pärast seda, kui tarbija on vormi heaks kiitnud, on tarbijal õigus nõuda kahju hüvitamist lepinguliste kohustuse rikkumise tõttu.

§ 635[4]. Teabe esitamise kohustuse täitmine

Parandamisõiguse direktiivi artikli 4 lõige 6 sätestab, et juhul kui ettevõtja kasutab (tema jaoks vabatahtlikku) Euroopa parandusteabe vormi, siis (muutmaks vormi kasutamist ettevõtja jaoks atraktiivsemaks) loetakse, et ta on seeläbi täitnud terve rea muudest õigusaktidest tulenevaid teabe andmise kohustusi. Kõnesolevas paragrahvis loetletud sätetega võetakse üle järgmisi direktiive:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta[12];
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta)[13];
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul[14].

Eelnõu § 1 punktiga 6 ajakohastatakse võlaõigusseaduse normitehnilist märkust seoses Euroopa Liidu (EL) parandamisõiguse direktiivi ülevõtmisega. Kui seaduseelnõu koostatakse EL-i õiguse ülevõtmiseks, nimetatakse normitehnilises märkuses Euroopa Liidu õigusakti andja(d), akti liik, number, pealkiri ja avaldamismärge (hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 27 lõige 3).

§ 2. Tarbijakaitseseaduse muutmine

Reguleerimisala

Eelnõu § 2 punktiga 1 täiendatakse tarbijakaitseseaduse § 1 lõikes 1 sätestatud reguleerimisala, et seadus hõlmaks lisaks kaupleja tegevusele ka seaduses sätestatud juhtudel tootja kohustusi tarbija ees.

Muudatus on seotud eelnõu järgmiste punktidega, millega võetakse üle parandamisõiguse direktiiv. Eelnõu kohaselt lisatakse tarbijakaitseseaduse 3. peatükki uus 1[1]. jagu „Tarbija parandamisõigus“,

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64–88).
[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (ELT L 178, 17.07.2000, lk 1–16).
[14] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ, 12. detsember 2006, teenuste kohta siseturul (ELT L 376, 27.12.2006, lk 36–68).

milles sätestatakse tootja parandamiskohustus, selle täitmise tingimused ning sellega seotud teavitamiskohustused.

Kehtiva tarbijakaitseseaduse § 1 lõike 1 kohaselt reguleerib seadus tarbijale kauba või teenuse pakkumist, müümist või muul viisil turustamist „kaupleja“ poolt. Samas näeb direktiiv (EL) 2024/1799 ette, et tarbijal tekib õigus nõuda „tootjalt“ teatavate kaupade parandamist olukorras, mis jääb väljapoole müüja vastutust kauba lepingutingimustele mittevastavuse eest. Seetõttu on vaja laiendada tarbijakaitseseaduse reguleerimisala, et see hõlmaks ka seaduses sätestatud juhtudel tootja kohustusi tarbija suhtes. Muudatus loob õigusliku aluse paigutada tarbija parandamisõigust käsitlev regulatsioon tarbijakaitseseadusesse.

Tarbijakaitseseadus on selle regulatsiooni jaoks sobiv õiguslik raamistik, kuna tegemist on tarbijaõiguse valdkonda kuuluva regulatsiooniga, mis käsitleb tarbija õigust nõuda juhul, kui müüja vastutus ei kohaldu või on lõppenud, teatud tingimustel tootjalt kauba parandamist. Samuti reguleerib tarbijakaitseseadus juba tarbija teavitamist, järelevalvet ja vastutust ning eelnõuga lisatakse samasse seadusesse ka parandamiskohustusega seotud teavitamisnõuded, Euroopa veebipõhise parandusplatvormi riikliku kontaktpunkti regulatsioon ja sanktsioonid. Seetõttu on parandamisõiguse regulatsiooni paigutamine tarbijakaitseseadusse süsteemselt põhjendatud.

Parandamisõiguse kohaldamisala

Eelnõu § 2 punktiga 2 täiendatakse tarbijakaitseseaduse 3. peatükki uue 1^1. jaoga „Tarbija parandamisõigus“, milles sätestatakse tarbija parandamisõiguse kohaldamisala ja tingimused ning parandamiskohustuse täitmise erinõuded.

Muudatus on seotud direktiivi (EL) 2024/1799 artiklites 5 ja 6 sätestatud tootja parandamiskohustuse ja teavitamiskohustuse ülevõtmisega. Uue jaoga luuakse riigisisene raamistik, mille alusel on tarbijal õigus nõuda teatavate kaupade parandamist väljaspool müüja vastutust kauba lepingutingimustele mittevastavuse eest. Samuti määratakse kindlaks, millistel tingimustel peab tootja või teatud juhtudel teine tarneahela osaline selle kohustuse täitma.

Tarbijakaitseseaduse 3. peatükki lisatakse uus 1^1. jagu, kuna nimetatud peatükk reguleerib kauba ja teenuse pakkumise, müümise ja turustamisega seotud tarbijaõigusi ja ettevõtja kohustusi. Kuigi parandamiskohustus on suunatud tootjale ning realiseerub müügijärgses etapis väljaspool kaupleja tavapärast vastutust, on tegemist siiski tarbijaõiguse valdkonda kuuluva regulatsiooniga, mis on funktsionaalselt seotud tarbijale müüdud kauba kasutamise, parandamise ja selle kohta teabe saamisega.

Uus jagu täiendab tarbijakaitseseaduse senist regulatsiooni, luues tarbijale lisaõiguse olukorras, kus võlaõigusseaduses sätestatud müüja vastutus ei kohaldu või on lõppenud. Eelnõu kohaselt ei asenda parandamisõigus olemasolevaid õiguskaitsevahendeid, vaid lisab nende kõrvale veel ühe võimaluse pikendada ostetud kauba kasutusaega ning soodustada parandamist asendamise asemel. Seetõttu on tegemist tarbijakaitseseaduse senise regulatsiooni sisulise jätkuga, mitte tarbijakaitseseaduse süsteemist lahus seisva regulatsiooniga.

Lõikega 1 sätestatakse, milliste kaupade suhtes ja millistes olukordades on tarbijal õigus nõuda tootjalt kauba parandamist. Säte lähtub direktiivi (EL) 2024/1799 artikli 1 lõigetest 2 ja 3 ning artikli 5 lõikest 1.

Direktiivi kohaselt kohaldatakse parandamisõigust tarbija ostetud kaupade suhtes juhul, kui kaubal esineb või ilmneb puudus väljaspool direktiivi (EL) 2019/771 artikli 10 kohast müüja vastutust ning üksnes selliste kaupade suhtes, mille parandatavuse nõuded on ette nähtud direktiivi II lisas loetletud liidu õigusaktides, ja parandamisõigust kohaldatakse nendes õigusaktides ette nähtud ulatuses.

Seetõttu on eelnõus parandamisõiguse kohaldamisala piiratud üksnes nende kaupadega, mille suhtes on liidu õiguses juba kehtestatud parandatavuse nõuded. Selline lahendus tagab, et tootjale pandud parandamiskohustus on seotud üksnes selliste toodetega, mille puhul liidu õigus eeldab parandatavust ja millega seotud tehnilised eeldused, sealhulgas juurdepääs varuosadele või parandamisega seotud teabele, on vähemalt osaliselt juba ette nähtud. Direktiivi põhjenduspunktis 21 rõhutatakse, et parandamiskohustus peaks piirduma kaupadega, mille parandatavuse nõuded on liidu õigusaktides ette nähtud, et vältida tootjate ülekoormamist ja tagada kohustuse proportsionaalsus. Seega ei kohaldu parandamisõigus kõikidele kaupadele, vaid üksnes nendele kaubakategooriatele, mille suhtes on liidu õiguses parandatavuse nõuded kehtestatud.

Parandamiskohustus kehtib üksnes selles ulatuses, milles parandatavus on asjaomaste liidu õigusaktidega tagatud. See tähendab, et parandamiskohustuse sisu ja kestus võivad sõltuda konkreetsest tootest, selle komponendist ning sellest, milliste varuosade, tööriistade või parandamisega seotud teabe kättesaadavaks tegemist vastav liidu õigusakt nõuab. Direktiivi põhjenduspunkt 21 selgitab, et parandamiskohustus peab vastama parandatavuse nõuete kohaldamisalale, näiteks võib õigusakt hõlmata üksnes teatavaid komponente või näha ette varuosade kättesaadavuse teatava ajavahemiku jooksul. Direktiivi artikli 5 lõike 1 esimese lause kohaselt kehtib parandamiskohustus ainult niivõrd, kuivõrd direktiivi II lisas[15] loetletud Euroopa

[15] 1) komisjoni määrus (EL) 2019/2023, millega kehtestatakse kodumajapidamises kasutatavate pesumasinate ja kodumajapidamises kasutatavate pesumasinate-kuivatite ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ, muudetakse komisjoni määrust (EÜ) nr 1275/2008 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 1015/2010 (ELT L 315, 05.12.2019, lk 29–68);
2) komisjoni määrus (EL) 2019/2022, millega kehtestatakse kodumajapidamises kasutatavate nõudepesumasinate ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ, muudetakse komisjoni määrust (EÜ) nr 1275/2008 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EL) nr 1016/2010 (ELT L 315, 05.12.2019. lk 134–155);
3) komisjoni määrus (EL) 2019/2019, millega kehtestatakse jahutus-külmutusseadmete ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 643/2009 (ELT L 315, 05.12.2019, lk 102–134);
4) komisjoni määrus (EL) 2019/2021, millega kehtestatakse kuvarite ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ, muudetakse komisjoni määrust (EÜ) nr 1275/2008 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 642/2009 (ELT L 315, 05.12.2019, lk 241–267);
5) komisjoni määrus (EL) 2019/1784, millega kehtestatakse keevitusseadmete ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ (ELT L 272, 25.10.2019, lk 121–136);
6) komisjoni määrus (EL) nr 666/2013, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/125/EÜ seoses tolmuimejate ökodisaini nõuetega (ELT L 192, 13.07.2013, lk 24–35);
7) komisjoni määrus (EL) 2019/424, millega kehtestatakse serverite ja andmesalvestustoodete ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ ning muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 617/2013 (ELT L 74, 18.03.2019, lk 46–67);
8) komisjoni määrus (EL) 2023/1670, millega kehtestatakse nutitelefonide, muude mobiiltelefonide, juhtmeta telefonide ja tahvelarvutite ökodisaini nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/125/EÜ ning muudetakse komisjoni määrust (EL) 2023/826 (ELT L 214, 31.08.2023, lk 47–94);
9) komisjoni määrus (EL) 2023/2533, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/125/EÜ seoses kodumajapidamises kasutatavate trummelkuivatite ökodisaini nõuetega, muudetakse komisjoni

Liidu õigusaktidega kehtestatakse vastavatele kaupadele parandatavuse nõuded. Praegu on sellisteks kaupadeks:

- kodumajapidamises kasutatavad pesumasinad ja pesumasinad-kuivatid;
- kodumajapidamises kasutatavad nõudepesumasinad;
- jahutus-külmutusseadmed;
- kuvarid;
- keevitusseadmed;
- tolmuimejad;
- serverid ja andmesalvestustooted;
- mobiiltelefonid, juhtmeta telefonid ja tahvelarvutid;
- kodumajapidamises kasutatavad trummelkuivatid;
- kergtranspordivahendite akusid sisaldavad kaubad;
- kohtkütteseadmed ja nendega seotud eraldi juhtseadised[16].

See parandamiskohustuse piirang aitab vältida tootjatele liigse koormuse panemist ja tagada, et tootjad suudavad oma parandamiskohustust täita (vt direktiivi põhjenduspunkt 21). Direktiivi põhjenduspunkti 25 kohaselt võib parandamiskohustuse alguspunktiks pidada parandamisõiguse direktiivi lisa II kohaldamisalasse kuuluvate kaupade turule laskmist ja lõpp-punktiks parandatavuse nõuete kehtivuse lõppu. Parandatavuse nõuded võivad vastavalt direktiivi lisas II sisalduvatele rakendusmäärustele seisneda näiteks disaininõuetes, mis muudavad toote kokku- ja lahtivõtmise lihtsamaks, samuti teatud varuosade kättesaadavuse nõuetes. Nendes rakendusmäärustes on eraldi tootegruppide jaoks nähtud ette tähtajad, mille jooksul tootja peab tegema varuosad kättesaadavaks – olgu siis kas laiemale avalikkusele või kutselistele parandajatele. Sage tähtaeg on kümme aastat pärast konkreetse mudeli viimase eksemplari turule laskmist. Ühe toote eri varuosadel võivad olla erinevad kättesaadavuse tähtajad. Parandamiskohustuse kehtivus sõltubki varuosade kättesaadavusele seatud tähtaegadest ja võib ühe toote puhul erineda olenevalt sellest, milline osa parandamist vajab.

Näidetena parandamiskohustuse kohta võib esile tuua, et nutitelefonide puhul peavad varuosad, nagu akud, ekraanid või kõlarid, olema saadaval vähemalt seitse aastat pärast konkreetse toote turule laskmise lõpukuupäeva (komisjoni määruse (EL) 2023/1670 lisa II punkt b). Kodumajapidamises kasutatavate pesumasinate ja trummelkuivatite puhul kehtib aga varuosade, näiteks mootorite, pumpade, amortisaatorite ja vedrude kümneaastane kättesaadavusperiood (määruse II lisa punkt 8.1 – komisjoni määrus (EL) 2019/2023). Paranduskohustus kehtib ulatuses, milles parandatavus on asjakohaste nõuetega tagatud. Defektse pesumasinamootori puhul on see

määrust (EL) 2023/826 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EL) nr 932/2012 (ELT L, 2023/2533, 22.11.2023);

10) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/1542, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ (ELT L 191, 28.07.2023, lk 1–118);

11) komisjoni määrus (EL) 2024/1103, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/125/EÜ seoses kohtkütteseadmete ja nendega seotud eraldi juhtseadiste ökodisaini nõuetega ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EL) 2015/1188 (ELT L, 2024/1103, 19.04.2024).

[16] See uus tootekategooria lisati parandamisõiguse direktiivi lisasse II 12. jaanuaril 2026. a komisjoni delegeeritud direktiiviga 2026/74, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1799, millega edendatakse kaupade parandamist, II lisa, et lisada sellesse kodumajapidamises kasutatavad kohtkütteseadmed, nagu on sätestatud komisjoni määruses (EL) 2024/1103, mis käsitleb kohtkütteseadmete ja nendega seotud eraldi juhtseadiste ökodisaini nõudeid (ELT L, 20.04.2026, lk 1–2).

periood kümme aastat. Kergsõidukite akusid sisaldavate kaupade (määruse (EL) 2023/1542 II lisa, artikli 11 punkt 10) puhul piirdub parandamiskohustus nende akude eemaldamise ja asendamisega.

Lisaks sätestatakse lõikes 1, et parandamisõigus kohaldub üksnes olukorras, kus võlaõigusseaduse §-s 218 sätestatud müüja vastutus tarbijalemüügi puhul ei kohaldu või on lõppenud. Sellega eristatakse selgelt kahte õiguskaitsesüsteemi. Müüja vastutusest tulenevad õiguskaitsevahendid, sealhulgas parandamine ja asendamine, kohalduvad võlaõigusseaduse alusel tarbijalemüügi puhul müüja vastutuse raames. Uues tarbijakaitseseaduse jaos sätestatud parandamisõigus seevastu annab tarbijale õiguse pöörduda tootja poole väljaspool müüja vastutuse kohaldamisala.

Lõikes 2 esitatakse "parandamise" termin. Parandamisõiguse direktiiv määratleb parandamist, tehes viite ökodisainiõuete raamistiku kehtestamise määruse artikli 2 punktile 20 (direktiivi artikli 2 punkt 3). Selle sätte kohaselt tähendab parandamine ühte või mitut meedet, mis on võetud defektse toote taastamiseks seisukorda, milles see täidab oma otstarvet ehk siis oluline on see, et objektiivselt vaadelduna oleks võimalik asja ettenähtud otstarbel kasutada. Võlaõigusseaduse §-st 641 tulenev töövõtulepingujärgne lepingule mittevastavuse defineerimine ei ole siin asjakohane. Seadusjärgse remondikohustuse täitmist ei määra esmajoones tootja ja tarbija subjektiivsed arusaamad parandamise kvaliteedist – millest lähtutakse VÕS-i §-s 641 –, vaid parandusteenus on seni täide viimata, kuni toode objektiivselt vaadatuna ei ole ettenähtud otstarbeks sobivas seisukorras.

Seega on § 12^1 piiritlev säte, mis määrab kindlaks, milliste kaupade suhtes parandamisõigus kehtib ja millal see õigus tekib. Parandamisõigus ei kohaldu muudele kaupadele, mille suhtes ei ole liidu õiguses kehtestatud parandatavuse nõudeid, ega asenda müüja vastutusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid, vaid täiendab neid väljaspool nende kohaldamisala.

Parandamisõigus

Paragrahviga 12^2 sätestatakse tarbija parandamisõiguse sisu ja tootja parandamiskohustuse peamised tingimused. Säte lähtub direktiivi (EL) 2024/1799 artiklist 5.

Lõike 1 kohaselt on tarbijal õigus nõuda, et tootja parandaks kauba seaduse 3. peatüki 1^1. jaos sätestatud tingimustel. Tegemist on direktiivist tuleneva keskse õigusega, mille eesmärk on võimaldada tarbijal nõuda parandamist otse tootjalt juhul, kui müüja vastutus ei kohaldu või on lõppenud. Selle õiguse eesmärk on direktiivi põhjenduspunkti 3 ja 15 kohaselt vähendada parandatavate kaupade enneaegset kõrvaldamist ning edendada kestlikumat tarbimist. Euroopa Komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt valib suur osa tarbijatest defektse kauba korral parandamise asemel selle asendamise uuega, mis soodustab parandatavate toodete enneaegset kasutusest kõrvaldamist.[17] Mõjuanalüüsis on selle põhjustena muu hulgas välja toodud tarbijate eelistus uue kauba suhtes, parandamisega seotud ebamugavus ning piiratud läbipaistvus parandamise tingimuste puhul.[18]

[17] European Commission. *Impact Assessment Report accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on common rules promoting the repair of goods and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directives (EU) 2019/771 and (EU) 2020/1828.* Brussels, 22.03.2023, SWD(2023) 59 final, lk 14–17.

[18] European Commission. Impact Assessment, lk 14–17.

Tootjale parandamiskohustuse kehtestamise näol on tegu direktiivi ühe võtmeelemendiga. Direktiivi artikkel 5 nõuab, et tootjad parandaksid tarbija taotlusel direktiivi rakendusalasse jäävaid kaupu direktiivi lisas II loetletud õigusaktides ettenähtud – nii sisulises kui ka ajalises – ulatuses. Direktiiv jätab lahtiseks, kuidas sellist tootja kohustust ja tarbija õigust õiguslikult kujundada. Tootja parandamiskohustust saaks käsitleda sunnina sõlmida teatud tingimustel tarbijaga parandamisteenuse osutamise leping ehk töövõtuleping, mille objektiks oleks asja parandamine. Kehtiva õiguse kohaselt on Eestis kohustus sõlmida leping üksikutel juhtudel. Muudel juhtudel lähtutakse VÕS-i § 9 lõikest 1 tulenevast lepinguvabaduse põhimõttest, mille kohaselt on lepingu sõlmimise aluseks poolte vaba tahe. Lepinguvabadus ei ole aga piiramatu, mistõttu võib seadusega kehtestada teatud juhtudeks kohustuse leping sõlmida. Eestis on piiratud õigust otsustada, kas leping sõlmida või mitte, eelkõige juhtudel, kui tegemist on eluks hädavajaliku toote või teenusega, näiteks elektri-, vee- ja kanalisatsiooni- ning sidelepingute puhul.

Samas, direktiiv ei kirjuta liikmesriikidele ette, kuidas tootja parandamiskohustust õiguslikult ellu viia, ja liikmesriigid on kasutanud erinevaid lahendusi.[19] Saksamaa plaanib näiteks tootja parandamiskohustuse kehtestada eraldi jaona tsiviilseadustiku eriosas ilma kontraheerimissunnita. Tootja kohustus teatud kaupu parandada võetakse riigisisesesse õigusesse üle tarbija seadusjärgse nõudeõigusena tootja vastu.[20] Sellisena on seda tarbijal hõlpsam maksma panna, kuivõrd tootja ei saa oma parandamiskohustuse täitmist siduda lepingu sõlmimisega. Tootjatel ja tarbijatel ei ole siiski keelatud sõlmida parandamise kohta lepingut. Lepingu sõlmimine võib olla mõistlik eriti juhul, kui parandamine toimub tasu eest ning soovitakse fikseerida parandamise tingimustena hind ja võimalikud parandamistingimused. Lepingu sõlmimise võimalusele viidatakse ka direktiivi põhjenduspunktis 16.

Lõike 2 kohaselt ei ole parandamiskohustusega isik kohustatud parandama kaupa, mille parandamine on võimatu. Võimatus hõlmab nii faktilist kui ka õiguslikku võimatust. Parandamine võib olla faktiliselt võimatu näiteks juhul, kui toodet ei ole tehniliselt võimalik taastada või vajalik varuosa ei ole objektiivselt kättesaadav. Varuosa puudumisele ei saa siiski tugineda juhul, kui parandamiskohustusega isik on kohaldatava liidu õigusakti kohaselt kohustatud selle varuosa kättesaadavaks tegema, kuid ei ole seda kohustust täitnud. Samuti ei saa parandamiskohustusega isik tugineda muule parandamise takistusele, mille ta on oma tegevuse või tegevusetusega ise põhjustanud. Parandamise võimatust hinnatakse juhtumipõhiselt, võttes arvesse asjaomasele kaubale ja selle osadele kohaldatavaid parandatavuse nõudeid. Direktiivi põhjenduspunkti 24 kohaselt ei tohi parandamiskohustusega isik parandamisest keelduda üksnes majanduslikel põhjustel, näiteks varuosade maksumuse tõttu. Direktiiv ei näe ette eraldi vorminõuet ega kindlat tõendi liiki, millega parandamiskohustusega isik peab parandamise võimatust tõendama. Parandamiskohustusest ei saa siiski keelduda üksnes põhjendamata väite alusel. Parandamiskohustusega isik peab suutma selgitada parandamise võimatuse aluseks olevaid faktilisi või õiguslikke asjaolusid ning esitama vajaduse korral neid kinnitavad andmed. Kui Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametini (TTJA) jõuab teave võimaliku põhjendamatu keeldumise kohta, selgitab TTJA riikliku järelevalve menetluses välja, kas parandamine oli võimatu, ning võib nõuda parandamiskohustusega isikult selleks vajalikke põhjendusi ja andmeid. Eraõiguslikus vaidluses kohaldatakse tõendamisele üldisi menetlusõiguslikke reegleid.

[19] Võimalikud on erinevad lähenemised. Teadaolevalt on Soome (Soome esindaja on eelnõu sisu kirjeldanud kohtumistel, mille Euroopa Komisjon on korraldanud direktiivi ülevõtmise arutamiseks) lahendanud selle küsimuse nii, et kohustus parandamiseks on samas ka kohustus sõlmida leping parandamiseks.

[20] *Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Richtlinie (EU) 2024/1799 zur Förderung der Reparatur von Waren*, lk 25. https://dserver.bundestag.de/btd/21/059/2105923.pdf

Lõike 3 kohaselt võib parandamiskohustusega isik täita parandamiskohustuse allhanke korras. Direktiivi põhjenduspunkti 17 kohaselt võimaldab see korraldada parandamist paindlikult, sealhulgas tarbijale lähemal asuva parandaja kaudu, kuid parandamiskohustusega isik jääb vastutavaks parandamiskohustuse täitmise eest.

Parandamiskohustuse täitmine juhul, kui tootja asub väljaspool Euroopa Liitu

Paragrahviga 12^3 sätestatakse parandamiskohustuse täitmine juhul, kui tootja asub väljaspool Euroopa Liitu.

Lõike 1 kuni 3 kohaselt laieneb parandamiskohustus teatud juhtudel teistele tarneahela osalistele, kui tootja ei ole Euroopa Liidus asutatud. Sellisel juhul täidab parandamiskohustust tootja volitatud esindaja Euroopa Liidus. Kui tootjal ei ole volitatud esindajat, täidab parandamiskohustust importija ning importija puudumise korral levitaja. Selline lahendus tuleneb direktiivi artikli 5 lõikest 3 ja põhjenduspunktist 20, mille eesmärk on tagada, et tarbija saaks oma õigust tegelikult kasutada ka siis, kui tootja asub väljaspool liitu. Tarbija jaoks tähendab see, et tal on võimalik pöörduda seaduses nimetatud vastutava isiku poole, ilma et ta peaks välja selgitama tootja ja teiste tarneahela osaliste omavahelisi sisemisi suhteid. Kohustatud isik, sarnaselt tootjale, võib ka sel juhul täita parandamiskohustuse allhanke korras.

Lõige 4 sisustab eelnevates lõigetest kasutatud termineid „volitatud esindaja“, „importija“ ja „levitaja“ viitega toote nõuetele vastavuse seadusele. Kuna neid termineid ei ole tarbijakaitseseaduses iseseisvalt määratletud, kuid need on juba kasutusel toote nõuetele vastavuse seaduses, on põhjendatud lähtuda samadest määratlustest ka kõnesoleva seaduse raames. Sarnast lahendust kasutab tarbijakaitseseadus juba termini „tootja“ puhul, mis on § 2 lõike 1 punktis 5 seotud toote nõuetele vastavuse seaduse määratlusega. Eelnõus kasutatakse direktiivi eestikeelses versioonis termini „turustaja“ asemel toote nõuetele vastavuse seaduses kasutatavat terminit „levitaja“, kuna tegemist on sisult sama tarneahela osalisega.[21]

Kauba parandamise tingimused

Paragrahviga 12^4 sätestatakse kauba parandamise peamised tingimused.

Lõigetes 1 kuni 3 sätestatakse parandamise peamised tingimused, mis tulenevad direktiivi artikkel 5 lõikest 2, mille kohaselt peab parandamine toimuma tasuta või mõistliku tasu eest ning mõistliku aja jooksul alates hetkest, mil tootja on kauba oma valdusse saanud või tarbija on andnud tootjale juurdepääsu kaubale. Lisaks tuleneb viidatud sättest direktiivis, et tootja võib anda tarbijale parandamise ajaks laenuks asenduskauba ning kui parandamine ei ole võimalik, võib ta pakkuda tarbijale taastatud kaupa. Kui tootja pakub taastatud kaupa, toimub see poolte kokkuleppel. Eelnõus on need tingimused üle võetud.

Mõistliku tasu nõue tähendab, et parandamiskohustusega ettevõtjal ei ole täielikku kaalutlusvabadust parandamise hinna kujundamisel. Parandamise hinna mõistlikkust tuleb hinnata juhtumipõhiselt, sest parandamiskohustusega hõlmatud tooted, nende puudused, vajalikud varuosad ja parandamise töömaht võivad oluliselt erineda. Direktiivi põhjenduspunkti 16 kohaselt võib parandamise hinnas arvesse võtta näiteks tööjõukulu, varuosade kulu, parandusseadmete

[21] Inglise keeles on kõnesoleval juhul kasutuses üks sõna „distributor“.

käitamise kulu ja tavapärast kasumimarginaali. Hind peab olema mõistlik ega tohi olla kujundatud viisil, mis heidutaks tarbijat parandamisõiguse kasutamisest.

Hinna mõistlikkuse hindamisel võib muu hulgas võrrelda tarbijale esitatud hinnapakkumist parandamiskohustusega ettevõtja avaldatud soovitusliku hinnakirjaga tüüpiliste parandustööde kohta. Soovituslikust hinnakirjast erinev hind ei tähenda iseenesest nõude rikkumist, kui erinevus on konkreetse parandustöö asjaoludega põhjendatav. Sama põhjenduspunkti kohaselt peaksid tarbija ja parandamiskohustusega ettevõtja vahelise kokkuleppe vajadus ning teiste parandajate konkurentsisurve suunama parandamiskohustusega ettevõtjat hoidma parandamise hinda tarbijale vastuvõetavana. Direktiiv võimaldab parandamiskohustust täita ka tasuta, näiteks juhul, kui puudus kuulub müügigarantii alla.

Järelevalvet teostav Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) ei saa tarbijale individuaalselt esitatud hinnapakkumisest üldjuhul automaatselt teada. Teave võimaliku rikkumise kohta võib TTJA-ni jõuda eelkõige tarbija pöördumise või muu teate kaudu. Tarbija saab koos pöördumisega esitada hinnapakkumise ja muud asjakohased materjalid, mille põhjal hindab TTJA, kas esineb alus järelevalvemenetluse algatamiseks. Menetluse käigus saab TTJA küsida parandamiskohustusega ettevõtjalt selgitusi ja andmeid parandamise hinna kujunemise kohta ning hinnata kogutud teabe põhjal, kas parandamise eest küsitav tasu vastab mõistliku tasu nõudele.

Euroopa Komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt mõjutavad tarbija otsust parandamise kasuks või kahjuks otseselt nii parandamise tingimuste ja maksumusega seotud ebakindlus kui ka parandamisega seotud ebamugavused, näiteks ajakulu, transpordivajadus ja ajutise asenduse puudumine.[22]

Lõige 4 sisustab “taastatud kauba” termini tehes otseviite ökodisaininõuete raamistiku kehtestamise määrusele, millele parandamisõiguse direktiivi artikkel 2 punktis 10 vastava terminiga seoses viidatakse.

Parandamiskohustuse täitmise nõuded

Paragrahviga 12^5 keelatakse parandamist põhjendamatult takistavad keeldumised, piirangud ja takistused.

Lõike 1 kohaselt ei tohi parandamisest keelduda üksnes põhjusel, et kaupa on varem parandanud muu isik. Sätte eesmärk on välistada, et tootja või muu parandamiskohustusega isik piirab tarbija võimalust kasutada sõltumatute parandajate teenuseid ning seob parandamise üksnes oma teenindusvõrguga. Direktiivi põhjenduspunkti 19 kohaselt võivad tavad, mis ajendavad tarbijaid arvama, et nende kaupa ei saa parandada üksnes seetõttu, et seda on varem parandanud või kontrollinud sõltumatu parandaja, mittekutseline parandaja või lõppkasutaja, kujutada endast eksitavat kauplemisvõtet. Samas ei välista kõnesolev säte õigust keelduda parandamisest muul seaduses lubatud alusel, eelkõige juhul, kui parandamine on objektiivselt võimatu.

Lõikega 2 nähakse ette, et tootjad, kes on direktiivi (EL) 2024/1799 II lisas loetletud liidu õigusaktide kohaselt kohustatud tegema varuosad ja tööriistad kättesaadavaks, peavad pakkuma neid hinnaga, mis ei muuda parandamist ebamõistlikuks ega takista seda. Sättega võetakse üle direktiivi artikli 5 lõige 4. Lõikega 2 ei kehtestata tootjale uut üldist kohustust teha varuosad ja

[22] European Commission. Impact Assessment, lk 14–17.

tööriistad kättesaadavaks. Selline kohustus tuleneb direktiivi II lisas loetletud tootepõhistest liidu õigusaktidest, milles määratakse vastava tooteliigi puhul muu hulgas kindlaks kättesaadavaks tehtavad varuosad ja tööriistad, nende saamiseks õigustatud isikud ning kättesaadavuse ajavahemik. Eelnõuga lisatakse nende kohustuste suhtes nõue, et varuosi ja tööriistu pakutaks hinnaga, mis ei muudaks parandamist ebamõistlikuks ega takistaks seda. Direktiivi põhjenduspunkti 18 kohaselt on parandatavuse nõuete eesmärk tagada, et parandamine oleks tehniliselt teostatav mitte ainult tootja, vaid ka teiste parandajate jaoks ning et parandajatel ja kohaldataval juhul tarbijatel oleks juurdepääs varuosadele, parandamisega seotud teabele ja tööriistadele. TKS § 12^5 lõike 2 alusel tehtavas riiklikus järelevalves hinnatakse eelkõige eelnõuga lisatava hinnanõude täitmist. Seejuures tuleb vajaduse korral esmalt kindlaks teha, kas tootja ja asjaomane kaup kuuluvad direktiivi II lisas loetletud tootepõhise liidu õigusakti kohaldamisalasse ning kas tootjal on selle õigusakti kohaselt kohustus vastav varuosa või tööriist kättesaadavaks teha. Kui varuosa või tööriista hind ei ole avalikult kättesaadav, võib teave võimaliku rikkumise kohta jõuda Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametini (TTJA) eelkõige tarbija, kutselise parandaja või muu turuosalise pöördumise kaudu. Järelevalvemenetluses saab amet küsida kohustatud ettevõtjalt konkreetse varuosa või tööriista hinna ja selle kujunemise kohta nõude täitmise hindamiseks vajalikku teavet.

Lõike 3 kohaselt on keelatud kasutada lepingutingimusi ja riist- või tarkvaratehnilisi lahendusi, mis takistavad kauba parandamist. Sellega võetakse üle direktiivi artikli 5 lõige 6. Sätte eesmärk on vältida selliseid lepingulisi või tehnilisi piiranguid, mis muudavad parandamise põhjendamatult raskeks või praktiliselt võimatuks, näiteks piirates juurdepääsu diagnostikale, tarkvarale, ühilduvatele varuosadele või muudele parandamiseks vajalikele vahenditele. Direktiivi artikli 5 lõige 6 lubab selliseid piiranguid siiski juhul, kui need on põhjendatud õiguspäraste ja objektiivsete teguritega, sealhulgas intellektuaalomandi õiguste kaitsega liidu ja liikmesriigi õiguse alusel. Erandile tuginev tootja peab järelevalvemenetluses esitama TTJA-le andmed ja põhjendused, millest nähtub, millise konkreetse õiguspärase ja objektiivse teguriga on parandamist piirava lepingutingimuse või riist- või tarkvaratehnilise lahenduse kasutamine põhjendatud. Kui tootja tugineb intellektuaalomandi õiguste kaitse vajadusele, peab ta selgitama, millise intellektuaalomandi õiguse ja kaitstava eseme kaitseks piirangut kasutatakse ning miks on asjaomane piirang selle õiguse kaitsmiseks vajalik. Üldine viide intellektuaalomandi kaitsele ei ole erandi kohaldamise põhjendamiseks piisav. TTJA hindab esitatud põhjendusi ja tõendeid koos teiste järelevalvemenetluses väljaselgitatud asjaoludega. Kui hinnangu andmine eeldab TTJA pädevusest väljapoole jäävaid eriteadmisi, võib TTJA taotleda halduskoostöö seaduses sätestatud ametiabi korras pädevalt haldusorganilt asja lahendamiseks vajalikku teavet või põhjendatud hinnangut. Tööstusomandi õiguste, näiteks patendi, kaubamärgi või registreeritud disainilahendusega seotud küsimustes võib TTJA pöörduda Patendiameti poole. Ametiabi korras saadud teave või hinnang abistab TTJA-d asjakohaste asjaolude väljaselgitamisel, kuid TKS § 12^5 lõike 3 nõuete täitmise kohta teeb järelevalvemenetluses otsuse TTJA. Sama lõike kohaselt ei tohi tootja takistada sõltumatutel parandajatel kasutada originaal- või kasutatud varuosi, ühilduvaid varuosi ega 3D-printimise abil loodud varuosi, kui need vastavad kohaldatavatele nõuetele, näiteks tooteohutuse või intellektuaalomandi kaitse nõuetele. Direktiivi põhjenduspunkti 18 kohaselt peaks selline regulatsioon soodustama konkurentsi ning tooma tarbijatele kasu paremate teenuste ja madalamate parandushindade näol.

Teave parandamiskohustuse kohta

Paragrahviga 12^6 sätestatakse parandamiskohustusega isiku teavitamiskohustus parandamiskohustuse olemasolu ja tingimuste kohta.

Ettevõtjad, kellel on uue jao kohaselt parandamiskohustus, peavad esitama tarbijale tasuta, kergesti ligipääsetaval, selgel ja arusaadaval viisil teavet parandamiskohustuse olemasolu ja tingimuste kohta, sealhulgas selle kohta, kes kaupu parandab ja millises ulatuses seda tehakse. Lisaks tuleb tagada, et tarbijatele on vabalt ligipääsetava veebilehe kaudu kättesaadav soovituslik hinnakiri tavapäraste parandustööde kohta. Soovitusliku hinnakirja koostab ja avaldab iga parandamiskohustusega isik enda pakutavate parandusteenuste kohta. Tegemist ei ole riigi, ettevõtjate ühenduse ega muu isiku koostatud keskse või kogu turul ühtselt kehtiva hinnakirjaga. Hinnakirja soovituslikkus tähendab, et selles esitatakse ettevõtja tavapäraste parandustööde indikatiivsed hinnad või hinnavahemikud. Soovituslikkus puudutab hinnakirjas esitatud hinna kohaldumist konkreetsele parandustööle ega tähenda, et hinnakirja koostamine ja kättesaadavaks tegemine oleks ettevõtjale vabatahtlik. Konkreetse parandustöö lõplik hind võib hinnakirjas märgitust erineda sõltuvalt eelkõige parandatava kauba seisukorrast ja puudusest, vea tuvastamise tulemustest, vajalikest varuosadest ning töö laadist ja mahust. Hinnakirja eesmärk on anda tarbijale enne parandamise tellimist üldine ja võrreldav ülevaade parandamise võimalikust maksumusest. Säte lähtub direktiivi artikli 5 lõikest 5 ning artiklist 6. Direktiivi põhjenduspunkti 25 kohaselt tuleb selline teave teha tarbijale kättesaadavaks, ilma et tarbija peaks seda eraldi taotlema, ning teave peab olema esitatud selgel ja arusaadaval viisil. Sama põhjenduspunkti kohaselt peaks teabes olema nimetatud parandamiskohustusega hõlmatud kaubad ning selgitatud, kas ja millises ulatuses neid parandatakse. Tootjale jääb vabadus valida sobiv teavitamisviis, näiteks veebisaidi, digitaalse tootepassi või müügikoha kaudu, tingimusel et teave on tarbijale hõlpsasti leitav ja arusaadav. Teavitamiskohustuse eesmärk on parandada tarbijate teadlikkust parandamise kättesaadavusest ja tingimustest ning toetada parandamisõiguse tegelikku kasutamist.

Tarbija õiguste kaitse

Paragrahviga 12^7 sätestatakse tarbija õiguste kaitse nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse, et kui parandamine ei toimu selles jaos sätestatud või kokkulepitud tingimustel või kui kaupa ei viida nõuetekohasesse seisukorda, on tarbijal õigus kasutada võlaõigusseaduses sätestatud õiguskaitsevahendeid. Selle sätte eesmärk on tagada, et parandamiskohustuse rikkumise korral ei jääks tarbija ilma tõhusast õiguskaitsest. Kuna parandamiskohustus tuleneb vahetult seadusest, võib selle täitmisega seoses tekkida võlaõigusseaduse § 3 lõike 6 tähenduses võlasuhe. Kui pooled lepivad lisaks kokku parandamise hinnas või muudes tingimustes, võib õigussuhte sisu mõttes olla tähendus ka nendel kokkulepetel. Lõige 1 ei näe tootjale ette eraldi hüvitamiskohustust kõigil juhtudel, kui tarbija kasutab mõnda muud parandajat, vaid tagab, et tootja kohustuse rikkumise tagajärgi hinnatakse võlaõigusseaduse üldreeglite alusel.

Parandamiskohustus kujutab endast tarbija seadusest tulenevat nõudeõigust tootja või muu kohustatud isiku vastu. Selle õiguse tekkimine ei eelda lepingu sõlmimist, kuigi parandamise praktiline korraldamine võib toimuda poolte kokkuleppel, eelkõige parandamise hinna, tähtaja või muude tingimuste puhul. Kui parandamiskohustuse täitmise käigus sõlmitakse poolte vahel leping või lepitakse kokku parandamise hinnas või muudes tingimustes, kohaldatakse sellise kokkuleppe rikkumisele võlaõigusseaduse lepingulisi õiguskaitsevahendeid. Kui lepingut ei ole sõlmitud, võib tarbija tootja või muu kohustatud isiku põhjendamatu keeldumise või mittekohase täitmise korral

nõuda kohtus seadusest tuleneva parandamiskohustuse täitmist seaduses sätestatud tingimustel. Sõltuvalt asjaoludest võivad lisaks tulla kõne alla ka kahju hüvitamise nõuded võlaõigusseaduse alusel, sealhulgas lepinguvälise vastutuse normide järgi.

Lõike 2 kohaselt ei piira tootja parandamiskohustus tarbija õigust lasta kaup parandada enda valitud parandajal. See on kooskõlas direktiivi üldise eesmärgiga soodustada parandusteenuste turu toimimist ja konkurentsi ning tagada tarbijale laiem valik parandamisvõimaluste vahel. Direktiivi põhjenduspunktides 18 ja 23 rõhutatakse, et liidu õigusaktidest tulenevad parandatavuse nõuded peaksid soodustama parandamise tehnilist teostatavust ka teiste parandajate jaoks ning et direktiiv hõlbustab tarbijal valida lisaks tootjale ka teiste parandajate pakutavaid parandusteenuseid. Tarbija õigus pöörduda teise parandaja poole ei tähenda siiski automaatselt, et tootjal tekib kohustus sellise parandamise kulud hüvitada. Tootjal võib tekkida selliste kulude hüvitamise kohustus üksnes juhul, kui talle on enne antud mõistlik võimalus parandamiskohustust täita ja ta on seda kohustust rikkunud.

Lõike 3 kohaselt on tarbija parandamisõiguse jaos sätestatust tarbija kahjuks kõrvalekalduvad kokkulepped tühised. Sellega võetakse üle direktiivi artikli 14 lõikes 1 sätestatud põhimõte, mille kohaselt ei ole tarbijale siduv lepingutingimus, mis välistab direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud liikmesriigi sätete kohaldamise, kaldub neist tarbija kahjuks kõrvale või muudab nende toimet tarbija kahjuks. Tegemist on tarbijakaitsenormide imperatiivse iseloomu väljendusega. Säte tagab, et parandamisõiguse regulatsioonist ei ole võimalik tarbija kahjuks lepinguga kõrvale kalduda. Samal ajal ei välista see võimalust pakkuda tarbijale seaduses sätestatust soodsamaid tingimusi, mida direktiivi artikli 14 lõige 2 sõnaselgelt lubab.

Euroopa veebipõhine parandusplatvorm

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse tarbijakaitseseadust sättega, mis võimaldab rakendada direktiivist (EL) 2024/1799 tulenevat Euroopa veebipõhist parandusplatvormi puudutavat regulatsiooni. Muudatus on seotud eelkõige direktiivi artikliga 7, millega luuakse Euroopa veebipõhine parandusplatvorm, ning artikliga 9, milles sätestatakse riiklike kontaktpunktide määramine ja nende ülesanded.

Direktiivi artikli 7 lõigete 1 ja 3 kohaselt luuakse Euroopa veebipõhine parandusplatvorm vahendina, mille eesmärk on võimaldada tarbijatel leida parandajaid ja vajaduse korral ka taastatud kaupade müüjaid, taastatavate puudusega kaupade ostjaid või kogukonna juhitud parandamisalgatusi. Platvorm koosneb riiklikest osadest, milles kasutatakse ühist veebiliidest, ning võib sisaldada linke liikmesriikide riiklikele veebiplatvormidele. Platvormi eesmärk on direktiivi põhjenduspunktide 26, 28 ja 31 kohaselt parandada teabe kättesaadavust parandamisvõimaluste kohta ja hõlbustada parandusteenuste leidmist, sealhulgas riikidevaheliselt. Parandusteenuste parem leitavus ja nende tingimuste võrreldavus võivad vähendada tarbija jaoks parandamisega seotud teabe- ja otsingukulusid ning hõlbustada sobiva parandaja leidmist. Seeläbi võib Euroopa veebipõhine parandusplatvorm soodustada parandamise eelistamist kauba enneaegsele kasutusest kõrvaldamisele või uue kaubaga asendamisele, toetada kaupade pikemat kasutuses hoidmist ning aidata kaasa ringsuse põhimõtete paremale rakendamisele.

Direktiivi artikli 7 lõike 2 kohaselt töötab komisjon hiljemalt 31. juuliks 2027. a välja Euroopa veebiplatvormi ühise veebiliidese, mis peab olema kättesaadav kõigis liidu ametlikes keeltes. Seejärel tagab komisjon ühise veebiliidese tehnilise hoolduse. Direktiivi artikli 7 lõike 3 kohaselt

kasutavad liikmesriigid üldjuhul oma riiklikes osades seda ühist veebiliidest. Erandina võivad liikmesriigid jätta loomata Euroopa veebiplatvormi riikliku osa, kui neil on vähemalt üks kogu nende territooriumi hõlmav riiklik veebiplatvorm, mis vastab direktiivis sätestatud nõuetele.

Direktiivi artikli 7 lõike 5 kohaselt on Euroopa veebiplatvormi riiklike osade kasutamine tarbijatele tasuta ning parandajatele vabatahtlik. Direktiiv jätab põhjenduspunkti 26 kohaselt liikmesriikidele võimaluse kehtestada registreerimisele juurdepääsutingimusi, sealhulgas eelneva heakskiidu või kutsekvalifikatsiooni nõudeid, kuid ei kohusta seda tegema. Eesti võtab direktiivi üle minimaalselt ega kasuta direktiivi võimalust kehtestada registreerimise juurdepääsutingimusi, et vältida ebaproportsionaalset halduskoormust ja vajadust pideva eelkontrolli järele.

Riikliku kontaktpunkti regulatsioon tuleneb direktiivi artikli 9 lõikest 4. Selle artikli lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid hiljemalt 31. juuliks 2026. a teavitama komisjoni kas riiklikust kontaktpunktist, mille nad on Euroopa veebiplatvormi jaoks määranud, või riiklikest veebiplatvormidest, mille nad on loonud või loovad. Direktiivi artikli 9 lõike 4 kohaselt vastutavad riiklikud kontaktpunktid eelkõige registreerimiseks juurdepääsu võimaldamise eest, liikmesriigi kehtestatud võimalike juurdepääsutingimuste täitmise tagamise eest ning komisjoni abistamise eest Euroopa veebiplatvormi riiklike osade käitamisel.

Lõikes 1 sätestatakse, et riigisiseselt toetutakse otse direktiivi artikli 7 lõike 1 kohasele Euroopa Liidu loodavale lahendusele, mis võimaldab parandusteenuse osutajatel osaleda Euroopa veebiplatvormi Eesti riiklikus osas. Eesti on eelnõu koostamisel lähtunud lahendusest kasutada Euroopa Komisjoni loodavat ühist veebiliidest selle asemel, et luua oma riigisisene lahendus. Eraldi riikliku platvormi loomine nõuaks arendus- ja haldusressurssi ega ole Eesti hinnangul põhjendatud.

Lõike 2 kohaselt nimetab riikliku kontaktpunkti valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga. Selline lahendus võimaldab kontaktpunkti määrata paindlikult ja vajaduse korral korraldust muuta ilma seadust muutmata. Kuna kontaktpunkti ülesanded tulenevad vahetult direktiivi artikli 9 lõikest 4, ei ole vaja neid seaduses ammendavalt korrata. Sobivaks kontaktpunktiks on Eestis Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA), kes tulevikus puutub enim kokku direktiivi rakendamise küsimustega.

Lõike 3 kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister nimetada kontaktpunktiks ka eraõigusliku juriidilise isiku, kellega riik on sõlminud halduslepingu. Direktiiv ei nõua, et kontaktpunkt oleks tingimata riigiasutus, ning selline lahendus võimaldab vajaduse korral kasutada tulevikus paindlikumat korraldusmudelit. Eelnõu koostamise ajal ei ole siiski plaanis kontaktpunkti ülesandeid eraõiguslikule isikule üle anda. Selline võimalus jäetakse seadusesse paindlikkuse tagamiseks tulevikus. Halduslepingu korral jääb avaliku ülesande täitmise eest lõppvastutus riigile.

Lõike 4 kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister määrusega laiendada Euroopa veebiplatvormi riikliku osa kohaldamisala. Direktiivi artikli 7 lõige 4 lubab liikmesriikidel laiendada oma riikliku osa kohaldamisala nii, et see hõlmaks lisaks parandajatele ka taastatud kaupade müüjaid, taastatavate puudusega kaupade ostjaid või kogukonna juhitud parandamisalgatusi. Eelnõuga võetakse direktiiv üle minimaalses vajalikus ulatuses ning praegu ei ole kavas platvormi riikliku osa kohaldamisala laiendada. Samas jäetakse selline volitus seadusesse, et tulevikus oleks võimalik turu arengu või poliitikavalikute muutumise korral kohaldamisala paindlikult laiendada ilma seadust muutmata.

Parandamiskohustuse rikkumine

Eelnõu § 2 punktiga 4 täiendatakse tarbijakaitseseadust uute vastutussätetega (TKS §-d 74^4 ja 74^5), milles nähakse ette sanktsioonid parandamiskohustuse ja Euroopa parandamisteabe vormi kasutamisega seotud nõuete rikkumise eest. Muudatus on seotud direktiivi (EL) 2024/1799 artikliga 15, mille kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama karistusnormid artiklite 4, 5 ja 6 alusel vastu võetud sätete rikkumise korral ning tagama, et kehtestatud karistused oleksid mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Tarbijakaitseseaduse § 74^4 lõike 1 kohaselt karistatakse füüsilist isikut rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, kui ta rikub seaduse §-des 12^2 - 12^7 sätestatud parandamiskohustust, varuosade ja tööriistade kättesaadavuse nõudeid, parandamist takistavate meetmete kasutamise keeldu või parandamisteenuste kohta teabe kättesaadavaks tegemise kohustust. Säte hõlmab parandamisõiguse regulatsiooni keskseid kohustusi ja võimaldab tagada nende täitmise riikliku järelevalve kaudu.

Lõike 2 kohaselt karistatakse sama teo eest juriidilist isikut rahatrahviga kuni 400 000 eurot. Kõrgem sanktsioonimäär juriidilise isiku puhul on põhjendatud asjaoluga, et parandamiskohustuse rikkumised on praktikas seotud eelkõige ettevõtjate majandustegevusega ning võivad mõjutada suuremat hulka tarbijaid ja parandusteenuste turu toimimist. Sanktsiooni eesmärk on tagada, et kohustuste rikkumine ei oleks ettevõtjale majanduslikult soodsam kui nende täitmine.

Tarbijakaitseseaduse § 74^5 lõike 1 kohaselt karistatakse füüsilist isikut rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, kui ta rikub võlaõigusseaduse § 635^3 lõigetes 1 ja 2 sätestatud Euroopa parandusteabe vormi kasutamise tingimusi. Nimetatud VÕS-i sätted näevad ette, et juhul, kui parandusteenuse osutaja kasutab oma tegevuses Euroopa parandusteabe vormi (mis on tema jaoks vabatahtlik), siis on see Euroopa parandusteabe vorm käsitatav taotlusena sõlmida parandusteenuse leping vormis esitatud tingimustel ning kui tarbija nõustub Euroopa parandusteabe vormi kehtivusaja jooksul selles esitatud tingimustega, on parandusteenuse osutaja kohustatud osutama parandusteenust sellistel tingimustel. Parandusteenuse osutaja on parandusteabe vormis esitatud tingimustega seotud 30 kalendripäeva jooksul alates selle tarbijale esitamisest. Lõike 2 osas kehtivad samad põhjendused nagu TKS § 74^4 lõike 2 kohta (vt eelpool).

Eelnõu § 2 punktiga 5 sätestatakse, et eelmises punktis lisatud väärteo kohtuväline menetleja on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA). Praktikas lähtub TTJA järelevalve teostamisel siiski eeskätt korrakaitseseadusest ja haldusmenetluse seadusest. Järelevalve peamine eesmärk on õigusnõuete täitmise tagamine ja õigusvastase olukorra lõpetamine, mitte rikkumise eest karistamine. Seetõttu kasutatakse esmalt haldusjärelevalve meetmeid. Rikkumise tuvastamisel võib TTJA teha ettekirjutuse õigusvastase olukorra lõpetamiseks või kohustuse täitmiseks. Ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib selle täitmise tagamiseks rakendada haldussundi, sealhulgas sunniraha. Väärteomenetlus on käsitatav *ultima ratio* meetmena olukorras, kus õiguspärast käitumist ei ole võimalik tagada leebemate vahenditega või kui rikkumise asjaolud seda põhjendavad. Eelduslikult kõrvaldatakse enamik rikkumisi juba järelevalvemenetluse käigus pärast TTJA sekkumist. Seetõttu ei ole alust prognoosida väärteomenetluste märkimisväärset kasvu. Väärteovastutuse sätestamise eesmärk on tagada direktiivis nõutud tõhusa sanktsioonimehhanismi olemasolu ja suurendada kohustatud isikute motivatsiooni seadusest tulenevaid kohustusi täita.

Normitehniline märkus

Eelnõu § 2 punktiga 6 täiendatakse tarbijakaitseseaduse normitehnilist märkust, lisades sellesse viite Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta. Muudatus on seotud asjaoluga, et eelnõuga võetakse nimetatud direktiiv üle tarbijakaitseseadusesse lisatava parandamisõiguse regulatsiooni, Euroopa veebipõhise parandusplatvormi riikliku kontaktpunkti regulatsiooni ning vastutussätte kaudu.

Normitehnilise märkuse täiendamine on tehnilist laadi muudatus, mille eesmärk on kajastada seadusega üle võetavat Euroopa Liidu õigusakti. Normitehniline märkus võimaldab saada ülevaate seaduse seosest Euroopa Liidu õigusega, kuid sellel ei ole iseseisvat regulatiivset tähendust.

§ 3. Võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse täiendamine §-ga 14[1] (rakendumise erisäte tarbijalemüügilepingute korral seoses parandamisõiguse direktiiviga)

Üleminekusättega võetakse üle parandamisõiguse direktiivi artikkel 21, mille kohaselt direktiivi artiklit 16 ehk siis kaupade müügi direktiiviga seotud muudatusi ei kohaldata müügilepingute suhtes, mis on sõlmitud enne 31. juulit 2026. a. Eelnõu kohaselt kohaldatakse enne võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse (parandamisõigus) jõustumist sõlmitud müügilepingutele võlaõigusseaduse tarbijalemüügi sätteid kuni selle seaduse jõustumiseni kehtinud redaktsioonis.

Selle rakendussätte eesmärk on tagada õiguskindlus ja anda müüjatele piisavalt aega müügiõiguse muudetud sätetega kohanemiseks tarbijalemüügi korral. Direktiivi põhjenduspunkti 44 kohaselt tuleb kohaldada kaupade müügi direktiivi muudatusi üksnes müügilepingute suhtes, mis on sõlmitud alates 31. juulist 2026. a, et tagada õiguskindlus ja anda müüjatele piisavalt aega, et kohaneda parandamise ja asendamise muudetud õiguskaitsevahenditega. Kuivõrd Eesti hilineb direktiivi ülevõtmisega, tuleb üleminekusäte siduda direktiivi ülevõtva seaduse jõustumisajaga.

Tootja parandamiskohustuse ja Euroopa parandusteabe vormiga seotud reeglite jõustumise jaoks direktiiv erisusi ette ei näe. Seega ei ole oluline, millal parandatavat kaupa müüdi. Küll aga tulevad ajalised piirangud parandamiskohustusele parandamisõiguse direktiivi II lisas loetletud EL-i õigusaktidest, mis sisaldavad toodete parandatavuse nõudeid. Lisas II loetletud rakendusmäärused hõlmavad üldjuhul ainult kaupu, mis lasti turule pärast vastava määruse jõustumist.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatavad terminid toetuvad võlaõigusseaduse ja toote nõuetele vastavuse seaduse senistele terminitele. Kuivõrd parandamisõiguse direktiivis viidatakse süsteemselt ökodisainінõuete sätestamise raamistiku määrusele, tuleneb osa termineid ka sealt. Sellisel juhul tehakse eelnõus ka vastav viide ning antakse seletuskirjas lisaselgitused. Eelnõuga tekivad mõned uued kontseptsioonid, nagu:

- tootja parandamiskohustus (tootja kohustus direktiivi lisas II nimetatud õigusaktides reguleeritud asju parandada);
- Euroopa parandusteabe vorm (vorm, mida parandusteenuse osutajad võivad vabatahtlikkuse alusel kasutada, et tarbijal oleks võimalik pakkumisi paremini võrrelda);

- Euroopa veebipõhine parandusplatvorm (Euroopa Komisjoni väljatöötatav ühine veebiliides, kus liikmesriikide parandusteenuste osutajatel on võimalik registreeruda, et tarbijatel oleks parem otsida ja leida enda jaoks sobivaid teenuseosutajaid).

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2020/1828[23]. Nagu öeldud, kasutatakse direktiivi terminite puhul korduvalt viiteid ökodisaininõuete sätestamise raamistiku määrusele.

Lisaks sellele on kogu direktiivi sisuline rakendusala tihedalt seotud Euroopa Komisjoni rakendusmäärustega, millega sätestatakse teatud kaupadele parandatavuse nõuded (need õigusaktid moodustavad direktiivi lisa II ja on loetletud seletuskirja allmärkuses nr 15).

Parandamisõiguse direktiiviga muudetakse ka Euroopa müügiõiguse direktiivi, kuivõrd teatud müügilepingu tingimused seoses nõuete esitamise ja parandamisega vaadatakse ümber. Lisaks tehakse seoses tarbija õigustega muudatusi veel paaris Euroopa Liidu õigusaktis:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2017/2394 tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2006/2004.

Eelnõus ei minda kaugemale direktiivis miinimumina nõutavast. Eelnõuga Eesti õiguses kavandatavad muudatused on vajalikud, et võtta üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis on maksimaalselt harmoneeriv, ning lisanõudeid ei kehtestata. Seletuskirjale on lisatud vastavustabel direktiivi (EL) 2024/1799 ülevõtmise kohta (lisa 1).

6. Seaduse mõjud

Kokkuvõte eelnõuga kavandatavate muudatuste mõjust

Eelnõuga kavandatavatel muudatustel on eelkõige majanduslik mõju, täpsemalt mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtjate tegevusele ning teisalt oodatav mõju tarbijate käitumisele ja otsustele. Vähesel määral avaldub mõju ka riigiasutustele, eelkõige TTJA-le, ning kaudne mõju võiks avalduda ka keskkonnale jäätmekäitluse vaatevinklist.

Kehtima hakkab ühtne EL-i parandusteabe vorm, mille parandaja võib tarbija nõudmisel talle esitada (parandajal ei ole kohustust vormi esitamiseks). Loomisel on ka Euroopa veebipõhine tasuta parandusplatvorm, mis võimaldab tarbijatel, sh riikidevaheliselt, leida toodete parandajaid, kes on platvormiga vabatahtlikult liitunud. Parema teavituse eesmärgil määrab riik ühtse riikliku kontaktpunkti, milleks saab TTJA. Eelnõu olulisim muudatus seondub aga sellega, et tarbijad saavad pärast kauba müügilepingust tulenevate nõuete esitamise tähtaja lõppemist õiguse nõuda

[23] Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1799 kaupade parandamist edendavate ühiste normide kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ning direktiive (EL) 2019/771 ja (EL) 2020/1828 (ELT L, 2024/1799, 10.07.2024).

teatud toote parandamist, kui see on võimalik. Samal ajal keelatakse tootjatel parandamist takistada ning neil tuleb tarbijat teavitada tootja paranduskohustuse olemasolust ja hindadest enne teavitada. Direktiiv piiritleb tarbija sellise õiguse esialgu eelkõige elektri- ja elektroonikaseadmete, sh kergliikluses kasutatavate transpordivahendite, sidevahendite ning erinevate kodumasinate tootjate suhtes. Hõlmatud on aga ka mõned spetsialiseeritud valdkonnad, nagu nt teatud keevitusagregaatide tootjad ning serverite ja andmesalvestustoodete tootjad. Eesti ettevõtted praegu üldiselt ei tooda direktiivi lisas nimetatud tooteid. Nende kaupade tootjad asuvad pigem teistes EL-i riikides või ka kolmandates riikides. Seetõttu võivad Eestis direktiivi ja eelnõuga tootjatele kehtestatavad parandamiskohustuse nõuded kanduda teatud juhtudel edasi Eestisse toodavate kaupade maaletoojatele, viimaste puudumise korral ka nende levitajatele juhul, kui väljaspool EL-i asuval tootjal puudub EL-is paiknev volitatud esindaja. Seega võib tootjale direktiiviga pandud kohustus kanduda edasi ka kaupade hulgi- ja jaemüüjatele Eestis või tootja siin paiknevale esindajale. Lisaks peavad muudatuste kehtima hakkamise järel kõik Eesti jaemüüjad edaspidi arvestama, et tarbijaid tuleb parandamisvõimalustest informeerida ning et kui tarbijale müüdud toodet parandatakse kahe aasta jooksul kauba üleandmisest, pikeneb müüja vastutuse tähtaeg ühe aasta võrra juhul, kui tarbija valis kauba parandamise selle asendamise asemel.

6.1. Majanduslik mõju: tarbimiskäitumine

Eeldatav mõju tarbijate käitumisele võib olla ühelt poolt ulatuslik, kuna muudatused puudutavad potentsiaalselt tervet Eesti elanikkonda, kes oma igapäevaelus kasutavad seadmeid oma kodumajapidamises, suhtlemiseks teiste inimestega või nt ka kergliiklusvahendina. Parandamisdirektiiv hõlmab levinumatest toodetest pesumasinaid, kuivateid, trummelkuivateid, nõudepesumasinaid, tolmuimejaid, külmkappe ja sügavkülmikuid, aga ka nuti- ja mobiiltelefone, tahvelarvuteid, telereid ja arvutikuvareid ning elektrilisi transpordivahendeid, nagu elektrilised jalgrattad, tõukerattad, rulad ja tasakaaluliikurid. Direktiivi lisaga on hõlmatud ka üksikud spetsiifilisemad tooted, mida kasutavad eelkõige just kutsealal töötavad isikud ehk enamasti ettevõtjad. Sellised tooted on nt teatud keevitusseadmed, aga ka suuremad serveri- ja andmesalvestussüsteemid, mistõttu need tavatarbijaid ehk füüsilisi isikuid üldjuhul ei puuduta. Kuna aga Euroopa Komisjon on näidanud üles soovi suurendada kohustuse alla kuuluvate toodete hulka, tuleb arvestada, et ilmselt aja jooksul direktiivi lisas olevate parandatavate seadmete nimekirja pikendatakse.

2026. aasta alguses elas Eestis 1 360 745 inimest[24], kes moodustasid Statistikaameti andmetel 2025. aastal ligi 651 300 leibkonda[25]. Eeldatavasti on leibkondadel levinumatest toodetest olemas pesumasinad, tolmuimejad, külmikud, telerid ja nutitelefonid, jõudsalt on kasvamas ka kergliikurite arv kodumajapidamistes. Eestisse imporditi 2025. aastal ligi 85 000 telerit, monitori või projektsiooniseadet (eksporditi ehk välisriikidesse müüdi neid edasi samal ajal u 7200) ning rohkem kui 32 000 nõudepesumasinat (edasimüük 10 238)[26]. Nutitelefone ostsid Eesti inimesed 2026. aasta I kvartalis üle 55 000, mis aasta arvestuses tähendaks rohkem kui 200 000 uut nutitelefoni[27]. 2024. aastal imporditi Eestisse kokku ligi 1,4 miljonit nutitelefoni, mis viitab, et suures osas olid Eesti ettevõtjad üksnes selliste seadmete vahendajad tarneahelas.

[24] Statistikaameti andmed. https://stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvaarv
[25] Statistikaameti andmed. https://stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/leibkonnad
[26] Statistikaameti andmed. https://andmed.stat.ee/et/statsql/majandus__valiskaubandus__kaupade_vk/VKK10
[27] Uudisteportaalis delfi.ee avaldatud artikkel (29.04.2026), mis viitab turu-uuringufirma BRC Market Experts andmetele. https://geenius.delfi.ee/artikkel/120571569/eesti-telefonimuugi-top-10-millised-mudelid-olid-esimeses-kvartalis-koige-populaarsemad

Tarbijaid mõjutavatest eelnõu muudatustest mitu on seotud kohustusega anda senisest paremini teavet toodete jätkusuutlikuma kasutuse võimaluste kohta. Esiteks peavad müüjad informeerima ostjaid võimalusest valida asja asendamise ja parandamise vahel ning viitama ka kaasnevale eelisele, kuna parandamisega pikeneb müüja vastutus. Teiseks peavad paranduskohuslastest tootjad või Eesti olukorras pigem tooteid importivad või seda turul kättesaadavaks tegevad hulgi- ja jaemüüjad korraldama tarbija teavitamise kirjeldatud parandamisteenustest ja võimaldama vabalt ligipääsetava veebisaidi kaudu juurdepääsu paranduskohustuse alla kuuluvate parandusteenuste hinnakirjale, et tarbijal oleks selge, milliseid kaupu ja millises ulatuses parandada saab. Info on oluline nii parandamisteenust pakkuvatele ettevõtjatele kui ka vajaduse korral tarbijatele, kes sooviksid ise ostetud toodet parandada. Kehtima hakkab ka ühtne EL-i parandusteabe vorm, mille parandaja (kes on otsustanud parandusteabe vormi kasutusele võtta) võib tarbija nõudmisel talle esitada ja mis peaks aitama tarbijal võrrelda parandusteenuste pakkumisi. Sama eesmärgiga loob Euroopa Komisjon tasuta Euroopa veebipõhise parandusplatvormi, mis võimaldab tarbijatel, sh riikidevaheliselt, otsida platvormiga liitunute hulgast toote parandajat ning samal ajal võrrelda pakutavate teenuste hindu üle Euroopa Liidu. Tootjad ei tohi samas takistada tarbijal vabalt valida endale ka tootjast sõltumatut parandajat. Ka toodetele sobivaid varuosi ja tööriistu tuleb pakkuda hinnaga, mis ei takista parandamist, et soodustada konkurentsi parandusteenuste turul. Nii müüjad kui ka tootjad võivad tarbijale pakkuda parandamise ajaks tasuta asendustoodet. Kõik meetmed kokku võiksid ühelt poolt suurendada tarbijate teadlikkust asjade parandamise võimalustest ning teisalt panna neid kaaluma asjast loobumise või selle väljavahetamise asemel parandamist. Siiski lähtub toodete parandamise kohustus tootja puhul pärast toote müügigarantii lõppemist toote parandamise üldisest võimalikkusest ning müüja puhul müügigarantii perioodi jooksul majanduslikust otstarbekusest ehk kui toote asendamine osutub kulude poolest mõistlikumaks, ei pea müüja arvestama tarbija soovi lasta toodet parandada.

Toodete parandamist piirab nende vanus, kuna enamasti kohustuvad tootjad pakkuma toodetele varuosi üksnes teatud aja jooksul (üldiselt kümme aastat), misjärel sõltub selliste varuosade edasine pakkumine juba turuolukorrast ehk teistest võimalikest varuosatootjatest ning sellega seotud intellektuaalomandipiirangutest toodetele või nende varuosadele.

Kavandatavad muudatused võiksid vähendada nii tarbijate kulutusi puudustega toodetega ümberkäimisel kui ka tarbetut koormust keskkonnale jäätmete hulga mõningase vähenemise näol. Tarbijate jaoks on seega tegemist lisavõimalusega käsitleda puudustega tooteid. Seetõttu võib sihtrühma käitumine küll muutuda, kuid kohanemisraskusi tarbijale ei teki, kuna nii müüjad kui ka tootjad kohustuvad tegema asjakohast teavitustööd. Ennekõike sõltub muudatuse tegelik mõju siiski tarbija tahtest toote parandamisega tegelema hakata, kuna see nõuab eeldatavasti asja väljavahetamisega võrreldes neilt siiski rohkem aega, tuues kaasa ka ebamugavusi ajal, kui toodet ei saa kasutada või tuleb leppida asendustootega, kui sellist võimalust pakutakse. Kaasneda võivad ka suuremad riskid (nt parandamiskulu prognoosimatus, transpordikulu, parandatud toote kvaliteet), kuna parandatava kauba tootja asub sageli välisriigis. Kaasneda võiv ebasoovitav mõju tarbijatele võib tekkida, kui parandamise korral osutub esialgne kulukalkulatsioon vea diagnoosimata jätmise tõttu ebatäpseks, ei osata arvestada nt transpordikulude või paranduse ajalise kestusega ning parandamine osutub kokkuvõttes kallimaks kui toote asendamine. Saadud negatiivsed kogemused võivad omakorda pelutada tarbijaid edaspidi selliseid teenuseid kasutamast, mistõttu on oluline, et parandusteenuste osutajad suudaksid võimalikult täpselt prognoosida tellijatele teenuste maksumust ja sellega kaasnevaid kõrvalkulusid (diagnostika, transport, varuosad, ajaline kulu) ning võimaluse korral pakkuda parandamise ajaks nt tasuta

asendustooteid. Seda eesmärki üritab täita ka parandamisteabe vorm, mida esitamist ostja võib – juhul, kui parandaja on otsustanud, et ta oma tegevuses kasutab parandamisteabe vormi - parandamise korral taotleda. Objektiivne kuluhinnang on oluline ka seetõttu, et kuigi tarbijate õigus nõuda parandamisteenust laieneb, tuleks neid sellest hoolimata säästa endale majanduslikult kahjulikuks osutuvatest kokkulepetest, mis eelkõige puudutaksid toote parandamist müügigarantii lõppemise järel.

Võimaliku ebasoovitava mõjuna väärib väljatoomist ka see, et tarbijate käitumise muutus võib avaldada kaudselt mõju ka turule üldisemalt, sh toodete hinnale, kuna uusi tooteid võidakse parandamise sagenemise tõttu osta edaspidi vähem. Tootjad võivad edaspidi olla rohkem huvitatud kvaliteetsemate ja vastupidavamate toodete turuletoomisest, kuid need oleksid seetõttu ka kallimad. Tarbija, kes laseb toote parandada, võib konkreetsel juhul küll hinnas võita, kuid üldplaanis võib muudatuste tõttu selliste toodete hind tõusta. Samas võib parandamisteenuste turu kasv tuua pikemas vaates kaasa konkurentsi suurenemise, mis omakorda võib avaldada survet selle teenuse hinna tarbijatele taskukohasena püsimisele.

6.2. Majanduslik mõju: mõju ettevõtlusele

Parandamiskohustuse kehtestamine tootjatele kaupade suhtes, millele kehtivad EL-is ühtsed parandatavuse nõuded, võib Eestis uute seatavate kohustuste vaatenurgast mõjutada eelkõige nende toodete hulgi- ja jaemüüjaid, kuna direktiivi lisas nimetatud kaupade tootjaid tõenäoliselt ei ole või on väga vähe ning ka valmistatavate toodete hulk on väga väike ja pole mõeldud laiale tarbijaskonnale, nagu seda on direktiiviga silmas peetud elektrilised majapidamisseadmed või laiatarbe-sidevahendid. Statistikaameti andmetel tegeles 2024. aastal Eestis hulgimüügiga ligikaudu 9000 ettevõtet. Valdkondades, mis võivad olla seotud direktiivi reguleerimisalaga, tegutses aga kuni 2500 ettevõtet, sh info- ja sidetehnika valdkonnas u 350 ettevõtet. Jaekaubandusettevõtete arv küündib samuti 9000-ni, kuid nt elektriliste kodumasinate müügile spetsialiseerunud ettevõtteid oli 2024. aastal 69 ning info- ja sidetehnikale keskendus tegevusala järgi 258 ettevõtet[28]. Rõhutada tuleb, et tootjad või ettevõtted, kes tootja kohustust kannavad, ei pea parandusteenust siiski ise osutama, kui neil puudub vastav taristu või neil oleks mõistlikum alltöövõtu korras kasutada tarbijale lähemal asuvat parandajat. Siiski vastutab parandamise eest ka sel juhul tootja või tootja kohustust kandev ettevõtja. Muudatuste kohaselt võib tootja parandada asja kas tasuta või mõistliku tasu eest ning seda tuleb teha mõistliku aja jooksul. Keeldumise aluseks ei saa olla ka see, kui keegi on toodet juba varem parandanud või see osutub majanduslikult kulukaks. Siiski saab parandamisest loobuda, kui see osutub võimatuks. Kui tootja asemel kandub kohustus edasi esindajale, maaletoojale või turustajale. Kui aga eeldada, et direktiivis nimetatud kategooria toodete tootjateks on enamasti tuntud suurettevõtted, kellel on oma esindused EL-is, ei peaks parandamisega seotud kohustused hulgimüüjateni ega reeglina ka turustajateni Eestis üldse ulatumagi. Sama kehtib ka tootjale kehtestatava nõude korral teavitada tarbijat toote parandamisvõimaluste kohta (juhul, kui tootja teavitamiskohustus on edasi liikunud ahela järgmiste lülideni). Sihtrühma jaoks on aga positiivne, et kui tooteid hakatakse senisest enam parandama, hoidmaks neid kauem kasutuses, tekib ka vähem jäätmeid, mida tootjad on koostöös maaletoojate ja tootjavastutusorganisatsioonidega kohustatud vastasel korral kokku koguma. Selle kulu ärajäämisest võib tekkida ettevõtjale mõningane sääst.

[28] Statistikaameti andmed. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__ettevetete-majandusnaitajad__ettevetete-tulud-kulud-kasum__aastastatistika/EM001

Mõnes valdkonnas, nagu nt elektroonika- ja elektriseadmete puhul, võib muudatus mõjutada Eestis asuvaid tootjaid aga otsesemalt. Neid on tõenäoliselt väga vähe, kuna direktiivi kohaldamisala on piiratud konkreetsete tootegruppidega, puudutades enamasti kodutarbijale mõeldud laiatarbetoodangut, mida Eestis ilmselt ei valmistatagi. 2024. aastal tegutses Eestis tarbeelektroonika tootmise valdkonnas küll 21 Eesti ettevõtet[29], kuid on teadmata, kas neil võiks olla otsene puutumus direktiivi lisas toodud kaupade tootmisega. Tegemist võib olla nt välismaiste ettevõtjate Eesti filiaalidega, mis kohapeal tootmisega ei tegele, kuid vahendavad emaettevõtja tooteid või pakuvad toodete järelhooldust ning on oma tegevusala registreerinud nt emaettevõtja tegevusala järgi. Natuke annab Eesti tootjate selliste toodete tootmismahtudest aimu asjaolu, et 2025. aastal eksporditi Eesti päritolu telereid, monitore või projektsiooniseadmeid kokku 278 tükki (koguimport samal ajal oli 85 000 tk)[30] ehk selles tootegrupis moodustas Eesti päritolu eksport 0,3% koguimpordist (re-eksporti arvesse võtmata). Sama kategooria nutitelefonide vastavad numbrid olid 2024. aastal 416 ja üle 200 000[31] (2026. aasta kokkuvõte on tuletatud I kvartali müügiandmete põhjal), mis viitab sellele, et Eesti väikeste toodangumahtude taga võib olla toodete projektipõhine ümberseadistamine Eestis või prototüüpide või erilahendustega tegelemine, et anda toodetele siin erivajaduse korral viimane lihv.

Mõned eelnõukohased muudatused mõjutavad direktiivi lisas toodud kaupade müüjaid Eestis ka otsesemalt, kuna edaspidi tuleb neil tarbijaid parandamisvõimalustest teavitada ning tarbija parandamissoovi korral hinnata parandamise kulu ja otstarbekust. Halduskoormuse kasv sõltub sellest, kui sageli tarbijad parandamist nõuavad, mida ei ole praegu võimalik täpselt prognoosida. Parandamise korral pikeneb müüja vastutuse tähtaeg 12 kuu võrra kogu asja suhtes. Seetõttu võib müüja vastutada pikendatud tähtaja jooksul ka muu kui algselt parandatud puuduse eest, kui VÕS §-s 218 sätestatud vastutuse eeldused on täidetud. Võrreldes kooskõlastamisele saadetud eelnõuga on müüjate koormus siiski väiksem ja paremini prognoositav, sest parandamisel ei alga uus kaheaastane vastutuse tähtaeg, millele lisanduks omakorda 12 kuud. Muudatusega välditakse nende kahe õigusliku tagajärje kumuleerumist. Müüjate kulud võivad sellest hoolimata kasvada ning ümbervaatamist võivad vajada tootjatega sõlmitud lepingud. Mõju võib kanduda ka hulgimüüjatele ja maaletoojatele, kes on tootjalt tarbijani jõudva kauba tarneahela lülid.

Mitu eelnõukohast muudatust puudutab otseselt ka kutselisi parandusteenuse osutajaid Eestis. Neist võivad saada tootjate asemel nt allhanke korras parandusteenuse osutajad, kui tootja või tema asemel kauba importija või turustaja peavad mõistlikuks valida tarbijale nt lähemal asuv parandusteenuse osutaja. Sageli on tootjatel tarneahel sellisena juba ka üles ehitatud. Kuna ettevõte ei pea osutama parandamisteenust tasuta, eriti kui seda tehakse allhanke korras tootjale, võib tarbijate aktiivsem sekkumine sooviga tooteid parandada lasta tähendada võimalikku käibe kasvu selles valdkonnas tegutsevatele ettevõtjatele ehk parandamisteenuste turu maht peaks edaspidi kasvama. Täpsemaid prognoose ei ole aga selles etapis võimalik teha, kuna palju hakkab sõltuma just tarbijate käitumisest. Parandusteenuse osutaja ei ole kohustatud kasutama ühtset parandusteabe vormi, kuid kui ta on teinud põhimõttelise otsuse vormi võimaldamiseks, siis peab ta selle tarbija soovil talle väljastama. Vormi kasutamine võib olla abiks ka oma teenuse täpsemal hinnastamisel, eriti kui tegemist on väiksemate ettevõtjatega. Tuleb siiski märkida, et teabevormi kasutades

[29] Statistikaameti andmed. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__ettevetete-majandusnaitajad__ettevetete-tulud-kulud-kasum__aastastatistika/EM001
[30] Statistikaameti andmed. https://andmed.stat.ee/et/statsql/majandus__valiskaubandus__kaupade_vk/VKK10
[31] Uudisteportaalis delfi.ee avaldatud artikkel (29.04.2026), mis viitab turu-uuringufirma BRC Market Experts andmetele. https://geenius.delfi.ee/artikkel/120571569/eesti-telefonimuugi-top-10-millised-mudelid-olid-esimeses-kvartalis-koige-populaarsemad

kohustub parandaja määratud tingimustel ja tarbija nõustumise korral pakkumisega 30 päeva jooksul pakutud hinnaga teenust osutama.

Kuna direktiivi kohaselt piiritletakse parandusteenused direktiivi lisas nimetatud toodetega, on konkreetsete toodete parandusteenuseid osutavaid ettevõtteid mõnevõrra vähem kõigist turul sellist teenust pakkuvatest ettevõtjatest. Ilmselt leidub siiski ka ettevõtteid, kes selliste toodete parandamise teenust osutavad oma muu tegevuse, sh nt müügitegevuse kõrvalt. Selle võrra võib olla ettevõtjate ring jällegi suurem. Hinnanguliselt võib parandusteenuse osutamisega direktiivis loetletud valdkondades tegeleda Eestis kuni tuhat ettevõtjat, kuid pigem on see arv omajagu väiksem. Näiteks tegeles 2024. aastal arvutite ning tarbeesemete ja kodutarvete parandamisega (mis mh hõlmab kodumasinate, külmikute, pesumasinate, kuivatite, telerite ja mobiiltelefonide parandamist) kokku 578 ettevõtjat (0,4% kõigist Eesti ettevõtetest), neist 164 sideseadmete valdkonnas (0,1% kõigist Eesti ettevõtetest)[32]. Kuna nimetatud ettevõtjad tegelevad ka direktiivi kohaldamisalast välja jäävate toodete parandamisega ning osa ettevõtjaid tegeleb toodete parandamisega oma põhitegevuse kõrval, ei saa mõjutatud ettevõtjate arvu paraku täpsemalt esile tuua. Eelnimetatud ettevõtjate müügitulu oli 2024. aasta andmetel kokku ligi 33,3 miljonit eurot, sh 11,4 miljonit eurot sideseadmete parandamise valdkonnas. See on võrreldav müügituluga 2017. aastal, kuna sinna vahele jääb ka 2020. aasta, mil sektorit tabas märkimisväärne müügitulu langus. Selliste ettevõtjate müügitulu aastal 2024 moodustas aga vaid 0,035% kõigi Eesti ettevõtete müügitulust[33]. See on ka mõistetav, kuna selle valdkonna 578 ettevõtjast 570 osutas teenuseid alla kümne töötajaga. Sideseadmete valdkonnas oli selliseid ettevõtjaid nt 164-st 162. Seetõttu võib hinnata, et parandusteenuseid võiks Eestis osutada mitu tuhat selle valdkonna spetsialisti, kes enamasti töötavad üsna väikestes ettevõtetes.

Kaudse mõjuna võib parandamisteenuse tõttu kaasneda surve tõsta direktiivi lisas märgitud toodete hindu, kuna tootjatel võib suureneda huvi toota vastupidavamaid, kuid selle võrra kõrgema hinnaga tooteid. Kuigi see Eesti ettevõtteid ilmselt otse ei puuduta (kuivõrd Eesti ettevõtted vähemalt praeguse seisuga ei tooda lisas II loetletud tooteid), võivad mõningatel juhtudel kaasneda ka siinsetele ettevõtetele suuremad kulutused vajalike seadmete soetamiseks. Siiski ei ole enamasti selliste toodete näol tegemist suurte investeeringutega ettevõtete põhivarasse.

Muudatused võivad avaldada vähest mõju ka tootjavastutusorganisatsioonidele ning jäätmete kogumise, sorteerimise ja ümbertöötlemisega tegelevatele ettevõtjatele, sest direktiiv puudutab üksnes teatud toodete elutsükli võimalikke muudatusi, mis mõjutaksid vähesel määral ka jäätmete teket. Eurostati andmetel on Eesti ringlusse võetavate materjalide kasutamise poolest Euroopas üks edukamaid riike – 2024. aastal pärines ligi 21% meie majanduses kasutatavatest materjalidest taaskasutusest, samas kui EL-is keskmiselt oli see näitaja 12%.[34]

Kokkuvõttes võib öelda, et parandamisteemasid käsitlevad seadusemuudatused otseselt ettevõtjate halduskoormust ei vähenda, ehkki mõned muudatused, nagu Euroopa Liidu parandamisplatvorm ja Euroopa Liidu parandusteabe vormi kasutamise võimalus, võivad hõlbustada Eestis parandamisteenuseid osutavate ettevõtjate tegutsemist. Samas on selle eelnõu kohane seadus osa laiemast tarbijaõigustikust, mis on direktiividena Euroopa Liidus kokku lepitud ning tuleb Eesti

[32] Statistikaameti andmed. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__ettevetete-majandusnaitajad__ettevetete-tulud-kulud-kasum__aastastatistika/EM001
[33] Statistikaameti andmed. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__ettevetete-majandusnaitajad__ettevetete-tulud-kulud-kasum__aastastatistika/EM001
[34] Eurostati andmed. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_12_41/default/table?lang=en

õigusesse üle võtta. Samal ajal menetletakse nt eelnõu 947 SE uue tarbijakrediidi direktiivi ülevõtmiseks, mis – pakkudes tarbijale tõhusat õiguste kaitset – leevendab siiski ka ettevõtja halduskoormust seoses sellega, kuidas ja millist infot ta peab tarbijale esitama. Enamik halduskoormust vähendavaid meetmeid tuuakse esile juba viidatud tarbijakrediiti reguleerivas eelnõus, kuid seal on ka mõningaid hõlbustusreegleid.

6.3. Mõju keskkonnale: mõju jäätmetele ja ringsusele ning keskkonnateadlikkusele

Nii Euroopa Liidus kui ka Eestis on järjest rohkem hakatud tähelepanu pöörama ringsusele ning jäätmete võimalikult efektiivsele sorteerimisele ja taaskasutamisele. Eelnõuga kavandatavad muudatused aitavad seda suunda hoida ning võiksid parandamisteenuste kasutamise kasvu tõttu aidata edaspidi vähendada puudustega toodetest muidu tekkivate jäätmete hulka. Siiski ei ole muudatuste mõju ühesuunaline, kuna ka toodete parandamisega kaasnevad mõned ebasoovitavad mõjud – nt parandamist vajavate toodete transportimine paranduskohta ja tagasi ning kulud, mis on seotud varuosade tootmise, tarnimise ja asendamise võime tugevdamise ja pikaajalise tagamisega. Siiski võib see üles kaaluda paljudest eri komponentidest koosnevate toodete ümbertöötlemisega seotud kulud võrreldes vaid ühe või mõne üksiku komponendi väljavahetamise ja ümbertöötlemise kuludega toote parandamise korral. Eestis kogutakse jäätmeid liigiti, tooted demonteeritakse ning eraldatakse materjalipõhiselt, kuid enamasti saadetakse sorteeritud osa teistesse riikidesse, kus asuvad suuremad tehased selliste materjalide taaskasutusse võtmiseks, mistõttu kaasneksid ümbertöötlemisega siiski riikidevahelised transpordi- ja sellega seotud kulud. Euroopa Komisjoni väljatöötatud meetmete koondmõju eelanalüüsis on hinnatud, et keskkonnale avaldub muudatuste järel CO_2[35] heite vähenemise näol positiivne netomõju.

Otsene ja tajutav mõju keskkonnale on siiski üksnes Eestit arvestades ilmselt väike ning sõltub osalt ka tarbijakäitumise muutuse ulatusest ning osalt sellest, kuivõrd kättesaadavad, sh hinna poolest, hakkavad olema direktiivi lisas nimetatud toodete varuosad Eesti tarbijatele.

Teadlikkuse üldine kasv toodete parandamise võimalustest võib siiski tuua kaasa ka inimeste suureneva teadlikkuse keskkonnasäästlikkuse olulisusest, millel on kaudsed ja kaugemale ulatuvad mõjud. Siiski on tegemist vaid ühe väikese aspektiga üldises keskkonnateadlikkuses ning seetõttu on avalduvat mõju raske hinnata.

6.4. Mõju riigiasutustele tegevusele

Direktiiviga seatud riikliku kontaktpunkti kohustusi hakkab eeldatavasti täitma TTJA ning praegu ei ole ette näha, et sellega kaasneksid märkimisväärsed lisakulud. Eeldatav mõju on seega väike, kuna direktiiviga ei eeldata Eestilt riigipoolse järelevalve sisseseadmist parandusteenuste osutamisel, vaid üksnes kontaktpunktiks olemist Euroopa Komisjoniga suhtlemisel. Lisaks otsustas Eesti, et ei loo direktiivi üle võttes eraldi riigisisest platvormi ettevõtjate andmete vahendamiseks, vaid laseb ettevõtjail kasutada 2027. aastal Euroopa Komisjoni loodava ühise platvormi teenuseid, mistõttu otseseid kulusid riigile ei kaasne. Siiski peab TTJA arvestama, et vajaduse korral tuleb vahendada Eesti ettevõtjate ja tarbijate muresid Euroopa Komisjonile, kuid see sõltub ilmselt sellest, kuivõrd lihtne saab olema loodava euroopaülese platvormi kasutamine ning kuivõrd seda ka tegelikult kasutama hakatakse.

[35] Euroopa Komisjoni 2023. a koostatud mõjuanalüüs. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023SC0059

Muudatusega suureneb ühtlasi TTJA järelevalvealane pädevus, kuna amet hakkab teostama järelevalvet tootja parandamiskohustuse täitmise üle. Selleks nähakse seaduses ette ka väärteovastutus parandamiskohustuse ning parandamisteenuse kohta teabe kättesaadavaks tegemise kohustuse rikkumise eest. Rikkumise tuvastamisel võib TTJA teha ettekirjutuse õigusvastase olukorra lõpetamiseks või kohustuse täitmiseks. Ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib selle täitmise tagamiseks rakendada haldussundi, sealhulgas sunniraha. Väärteomenetlus on käsitatav *ultima ratio* meetmena olukorras, kus õiguspärast käitumist ei ole võimalik tagada leebemate vahenditega või kui rikkumise asjaolud seda põhjendavad. Eelduslikult kõrvaldatakse enamik rikkumisi juba järelevalvemenetluse käigus pärast TTJA sekkumist. Seetõttu ei ole alust prognoosida väärteomenetluste märkimisväärset kasvu. Eelnõu elluviimiseks ei ole vaja taotleda lisarahastust, kuna kasvav töömaht kaetakse asutuse olemasoleva tööjõuressursi piires ning vajadusel viiakse läbi sisemised töökorralduslikud muudatused.

Eelnõu mõju kohtute töökoormusele on eeldatavalt väike. Kuigi parandamiskohustuse rikkumise korral võib tarbija pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse, on regulatsiooni kohaldamisala piiratud üksnes direktiivi lisas nimetatud kaupadega ja nende suhtes kehtestatud parandatavuse nõuete ulatusega. Lisaks lahendatakse ettevõtjate poolseid rikkumisi TTJA järelevalvemenetluses, kus peamiseks eesmärgiks on kohustuse täitmise tagamine ettekirjutuse ja vajaduse korral haldussunni abil. Väärteomenetlus on käsitatav viimase abinõuna ning ka tsiviilkohtusse jõuavad eeldatavalt üksnes üksikjuhtumid, näiteks vaidlused parandamiskohustuse olemasolu, parandamise võimatuse, mõistliku aja või kahju hüvitamise üle. Seetõttu ei ole alust prognoosida kohtute töökoormuse märkimisväärset kasvu.

6.5. Mõju halduskoormuse muutumisele

Halduskoormus kasvab muudatuste tulemusena eelkõige direktiivi lisas märgitud kaupade tootjatele, keda Eestis on eeldatavasti väga vähe või on nende tootmismahud väga väikesed või pole need tooted suunatud laiale tarbijaskonnale ehk kodumajapidamistele. Seetõttu võib tootjatele seatud kohustus teatud juhtudel (nt kui tootja ise või tema tootmisüksus ei asu mõnes EL-i riigis) kanduda edasi tootja esindajale, kes eeldatavasti asub samuti mõnes EL-i liikmesriigis, mitte Eestis. Siiski võib kohustus mingites olukordades kanduda edasi ka tootja kaupade maaletoojale või turustajale, sh hulgimüüjale või erakordsemal juhul jaemüüjale. Sellisel juhul oleks Eesti ettevõtja koormus seotud valdavalt tootja ja tarbija suhtluse vahendamisega toodete parandamise küsimustes ning tarbijate informeerimisega parandamise võimaluste kohta.

Direktiivi lisas märgitud kaupade jaemüüjad peavad arvestama, et müüja vastutuse ajal tuleb ostjaid informeerida parandamise võimalustest, sealhulgas sellest, et parandamise valimisel pikeneb asja suhtes kohaldatav müüja vastutuse tähtaeg 12 kuuvastutus võrra. Müüjatel tuleb tagada, et pretensioonide käsitlemise süsteem võimaldaks arvestada iga asja suhtes kohaldatavat pikendatud tähtaega. Samas on tähtaja arvutamine kooskõlastamisele saadetud lahendusega võrreldes lihtsam, sest parandamisest ei hakka kulgema uus kaheaastane tähtaeg, millele lisanduks täiendav pikendus. Kontakt kliendiga on tavapärane äripraktika, mistõttu olulisi kohanemisraskusi ei ole ette näha, kuid pikem vastutusaeg võib suurendada kontaktide arvu ja müüja tööajakulu.

Kuigi koormus parandamisteenust osutavatele ettevõtjatele kaasneks ka parandamisteabe vormi esitamisega või oma andmete lisamisega EL-i parandamisplatvormile, ei ole tegemist kohustusega, vaid kaalutluskohaga olukorras, kus ettevõte näeks rohkem sellest tekkivat tulu kui kulu. Kuna teabevormile vastamise eest võib parandaja teatud juhtudel ka tasu küsida, hinnapakkumise

tegemine on üldiselt ettevõtete tavapraktika ning ka üleeuroopalisele platvormile oma andmete lisamine on vabatahtlik, ei saa loetletut pidada halduskoormuse suurendajaks. Pigem võib eeldada, et standardvormi kasutamine ja info esitamine standarditud kujul võiks parandusteenuse osutaja tegevust lihtsustada.

Tarbijatele ei tohiks direktiivi muudatustega aga lisakoormust tekkida, kuna uusi nõudeid või kohustusi neile sellega ei lisata. Tarbijatele jääb vabadus nõuda puudustega asja korral parandamisteenuse osutamist, kuid nad ei ole kohustatud seda tegema. Samuti ei ole tarbijad kohustatud parandamisteenuse hinda küsides sellega nõustuma ning neil on võimalus ise otsustada, kas maksta tasu parandamisteenuse osutaja täpsema hinnakalkulatsiooni või toote puuduse täpsema diagnoosimise eest või sellest loobuda. Kuigi tarbijate käitumine võib muutuda, ei ole nad kohustatud oma käitumist muutma, mistõttu ei kasva ka nende halduskoormus.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Järelevalve seisukohast on kõige praktilisem mõju seotud kauplejate müügitingimuste ja tarbijatele antava teabe ajakohastamisega. Kuigi eelnõu ei sätesta otseselt kohustust kauplejatel oma müügitingimusi muuta, peavad kauplejad pärast regulatsiooni jõustumist oma tingimused, pretensioonide esitamise korra ja veebilehel tarbijatele avaldatava teabe sisuliselt üle vaatama. Tarbijat tuleb teavitada sellest, et puudusega asja korral on tal õigus valida parandamise ja asendamise vahel ning et parandamise valimisel pikeneb müüja vastutuse tähtaeg ühe aasta võrra.

Eeltoodust tulenevalt võib järelevalve vaates tekkida vajadus hinnata, kas kauplejate tüüptingimused ja tarbijatele lepingueelselt avaldatav teave on uue regulatsiooniga kooskõlas. Samas ei ole tegemist täiesti uue järelevalvevaldkonnaga, vaid uuele regulatsioonile vastavuse kontrolli saab siduda olemasoleva tüüptingimuste ja tarbijale lepingueelselt avaldatava teabe kontrolliga.

Regulatsiooniga tekib parandusteenuse osutajatel võimalus hakata kasutama Euroopa parandusteabe vormi. Seda vormi ei ole varem seaduses ette nähtud. Vormi kasutamisega seotud järelevalve saab olema pigem lihtne, sest vormi kasutamine on ettevõtjale vabatahtlik ja vorm on standardiseeritud. See tähendab, et vormi kasutamise kontrollimisel tuleb hinnata üksnes seda, kas tarbijale esitatud vorm vastab seaduses ette nähtud nõuetele.

Uue regulatsiooni keerulisem osa puudutab tootja või muu vastutava isiku parandamiskohustust ning parandamise takistamise keeldu. Selle mõju järelevalvele võib olla sisulisem, kuid tõenäoliselt väiksema mahuga. Eestis on selliste toodete tootjaid teadaolevalt väga vähe ning seetõttu ei pruugi tootja parandamiskohustuse kontroll tuua täiendavaid järelevalvemenetlusi. Samas, kui järelevalvemenetlust on vaja alustada, siis saab olema menetlus ilmselt võrdlemisi keeruline. Näiteks võib olla vaja hinnata, kas parandamist takistatakse lepingutingimuste, riistvara või tarkvara kaudu, kas varuosad ja tööriistad on kättesaadavad või kas parandamisega seotud teave on tarbijale piisavalt avaldatud. Selliste juhtumite tõendamine võib olla tehniliselt ja sisuliselt keerulisem kui tavapärase lepingueelse teabe kontroll.

Samuti saab TTJA muudatuste jõustumisel tarbijakaitseseaduses sätestatud uute väärtegude kohtuväliseks menetlejaks. Need väärteod puudutavad muu hulgas tootja parandamiskohustuse rikkumist ning parandamiskohustuse kohta käiva teavitamiskohustuse täitmata jätmist. Selliseid

menetlusi on eelduslikult vähe, kuid tuleb arvestada, et väärteoteate laekumisel peab TTJA seda hindama ja vajaduse korral menetluse läbi viima. Seetõttu võib üksikute väärteoteadete korral kaasneda täiendav töökoormus, eriti kui rikkumise tuvastamine eeldab tehniliste asjaolude või parandamist takistavate meetmete sisulist hindamist.

Lisaks saab TTJA olema kontaktpunktiks Euroopa Komisjoniga suhtlemisel. Alates 2027. aastast saavad ettevõtjad hakata kasutada Euroopa Komisjoni poolt loodavat ühist platvormi, mistõttu tuleb arvestada, et vajadusel peab TTJA vahendama Eesti ettevõtjate ja tarbijate muresid Euroopa Komisjonile. Seda, kui palju selliseid pöördumisi võib tekkida, ei ole praegu võimalik ennustada.

Kuigi Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile lisanduvad direktiivist täiendavad ülesanded, on need siiski võimalik katta olemasoleva ressurssi arvelt.

8. Rakendusaktid

Seaduse rakendamiseks tuleb kehtestada justiits- ja digiministri määrusega direktiivi lisas I olev Euroopa parandusteabe vorm.

Täiendada tuleb tarbijakaitsealase koostöö määruse rakendamist korraldavat majandus- ja taristuministri määrust „Tarbijakaitsealase koostöö määruse rakendamise eest vastutavate pädevate asutuste nimetamine“.[36] Direktiivi (EL) 2024/1799 artikliga 18 lisatakse direktiiv määruse (EL) 2017/2394 lisasse. Seetõttu toimub direktiivist tulenevate nõuete võimalike piiriüleste rikkumiste korral liikmesriikide pädevate asutuste koostöö määruses (EL) 2017/2394 sätestatud tarbijakaitsealase koostöö raames. Kui Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametini (TTJA) jõuab teave teises liikmesriigis asuva tootja võimaliku rikkumise kohta, mis kahjustab Eesti tarbijate kollektiivseid huve, menetleb amet võimalikku rikkumist oma pädevuse piires. Asjaolu, et tootja asub teises liikmesriigis, ei tähenda iseenesest, et teave tuleb automaatselt edastada menetlemiseks tootja asukohariigi pädevale asutusele. Kui võimaliku rikkumise uurimiseks või lõpetamiseks on vaja teise liikmesriigi pädeva asutuse abi, saab TTJA kasutada määruses (EL) 2017/2394 sätestatud koostöömehhanisme. See võib olla vajalik näiteks juhul, kui teises liikmesriigis asuv tootja ei esita vajalikku teavet, ei tee muul viisil koostööd või kui uurimis- või täitemeetmete rakendamine eeldab teise liikmesriigi pädeva asutuse tegevust. Sellisel juhul saab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet taotleda pädevalt asutuselt määruse alusel vastastikust abi võimaliku rikkumise uurimiseks ja lõpetamiseks. Seega vajab täiendamist Eesti riigisisese rakendusmääruse § 1 punkt 1, kus sätestatakse, et tulevikus on parandamisõiguse direktiivi rakendusalasse jäävates küsimustes Eestis riikidevahelise koostöö kontaktasutuseks TTJA. Sama punkti tuleks täiendada ka direktiiviga digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta[37] (nimetatud koostöömääruse lisa punkt 28), sest näib, et selle direktiivi puhul on vahepeal ministri määruse täiendamine ununenud.

Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja[38] § 48 lõike 2 kohaselt tuleb Vabariigi Valitsuse algatatava seaduseelnõu seletuskirjale olenevalt volitusnormi sisust lisada Vabariigi Valitsuse või ministri määruse eelnõu kavand, mis sisaldab eelnõu esialgset sõnastust. Siinsel juhul rakendusakti kavandeid seletuskirjale ei lisata. Esiteks kehtestatakse direktiivi parandusõiguse direktiivi lisas

[36] RT I, 07.01.2020, 3
[37] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/770 digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta (ELT L 136, 22.05.2019, lk 1).
[38] RT I, 22.05.2025, 8.

ette nähtud vorm, mille puhul ei anta liikmesriigile valikut selle vormi sõnastuse määramisel. Vormi sisu selgitatakse eraldi lahti VÕS muudatustega. Seega on tegu tehnilise määrusega, kus ei ole liikmesriigi jaoks ühtki sisulist valikukohta. Teiste rakendusaktide puhul lisatakse olemasolevatesse määrustesse viited uuele direktiivile. Tegu on tehniliste, selgelt piiritletud muudatustega, mille puhul ei saa tekkida põhiseadusele vastavuse küsimust. Sellisel juhul puudub vajadus formaalselt rakendusakti eelnõu lisada, mis üksnes suurendaks tarbetult ajakulu ja eelnõu materjalide mahtu.

Eelnõuga nähakse ka ette, et valdkonna eest vastutav minister annab käskkirja, millega määratakse Euroopa Liidu parandusplatvormi Eesti riiklik kontaktpunkt. Kuivõrd tegemist ei ole Vabariigi Valitsuse või ministri määrusega, ei pea eelviidatud hea õigusloome ja normitehnika eeskirja paragrahvi kohaselt vastava käskkirja kavandit seletuskirjas esitama. Ühtlasi on kõnealune volitusnorm oma sisult kitsas (kontakti nimetamine) ning selgelt piiritletud (direktiivis toodud ülesanded) ning sel juhul puudub ka vajadus käskkirja eelnõu formaalselt lisada, mis üksnes suurendaks tarbetult eelnõu materjalide mahtu.

9. Seaduse jõustumine

Parandamisõiguse direktiivi ülevõtmiseks vajalikke norme tuleks direktiivi järgi kohaldada alates 31. juulist 2026. Kuivõrd Eesti hilineb direktiivi ülevõtmisega, tuleb arvestada sellega, et seadus jõustub tavapärases korras, s.o kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

Märkimist väärib asjaolu, et direktiivist tuleneb eraldi üleminekunorm – nimelt näeb parandamisõiguse direktiivi artikkel 21 ette, et direktiivi artiklit 16 ei kohaldata müügilepingute suhtes, mis on sõlmitud enne 31. juulit 2026. Seetõttu tehakse eraldi rakendussäte võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seadusesse. Selle regulatsiooniga antakse müüjatele aega kohaneda direktiivi nõudmisega, mille kohaselt on tarbijal hõlpsam esitada lepingust tulenevaid nõudeid juhul, kui ta valib puudusega kauba puhul parandamise (ja mitte asendamise).

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Enne eelnõu koostamist küsis Justiits- ja Digiministeerium teiste ministeeriumide ja eri huvirühmade arvamust parandamisõiguse direktiivi ülevõtmise valikute kohta[39]. Seisukohad esitasid Eesti Kaupmeeste Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Keskkonnaamet, Kliimaministeerium, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Tagasiside andmise raames leiti üsna üksmeelselt, et Eesti võiks liituda Euroopa Komisjoni loodava ühtse veebiliidesega parandusteenuseid pakkuvate isikute reklaamimisel ning mitte hakata välja töötama omaenda riikidevahelise koosvõimega veebiplatvormi. Enamik vastanuid leidis ka, et alustada võiks n-ö klassikaliste parandusteenuseid osutavate isikute registreerimisega platvormil (seejuures lisanõudmisi kehtestamata) ning esialgu mitte kaasata paranduskohvikuid jm kogukondlikke algatusi.

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu 26-0825. Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks järgmistele osalistele: Eesti Tarbijakaitse Liit, Eesti Infotehnoloogia ja

[39] Justiitsministeeriumi 14.11.2024. a kiri nr 10-4/8068-1 (https://adr.rik.ee/jm/dokument/16261406).

Telekommunikatsiooni Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Suurettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Kaupmeeste Liit, Teenusmajanduse Koda, Eesti E-kaubanduse Liit, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Advokatuur, Eesti Juristide Liit, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut, Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituut, Riigikohus, Tallinna Ringkonnakohus, Tartu Ringkonnakohus, Harju Maakohus (Tallinna kohtumaja), Pärnu Maakohus, Tartu Maakohus, Viru Maakohus, Balti Keskkonnafoorum, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit, Eesti Elektritööstuse Liit, Eesti Elektroonikatööstuse Liit, Eesti Kaupmeeste Liit, Eesti Keemiatööstuse Liit, Eesti Masinatööstuse Liit, Eesti Plastitööstuse Liit, Eesti Ringmajandusettevõtete Liit, Eesti Rõiva- ja Tekstiililiit, MTÜ Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus, MTÜ Eesti Elektroonikaromu, MTÜ Eesti Mööblitootjate Liit, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon, MTÜ Tarbijate Koostöökoda, OÜ Eesti Pakendiringlus, SA Rohetiiger, Rootloop OÜ, Tootjavastutusorganisatsioon OÜ, Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum, Eesti Omanike Keskliit, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, MTÜ Paranduskelder.

Sisulised arvamused saabusid Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidult (ITL), Eesti Kaubandus-Tööstuskojalt (KTK) ja Harju Maakohtult. Nende seisukohtadega on püütud võimalikult suures osas arvestada. Ettevõtete esindusorganisatsioonide (ITL ja KTK) põhiline etteheide seisnes selles, et eelnõu läheb seoses müüja vastutusega direktiivis nõutust kaugemale, pikendades müüja vastutust võrreldes direktiivis minimaalselt nõutuga suuremas ulatuses juhul, kui tarbija valib asendamise asemel parandamise. Selle seisukohaga arvestati ja müüja vastutuse regulatsiooni eelnõus muudeti olukorras, mil tarbija valib puuduse kõrvaldamiseks parandamise. Märkuste ja ettepanekute tabel lisatud (lisa 2).

Algatab Vabariigi Valitsus 16. novembril 2026. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)
Heili Tõnisson
Valitsuse nõunik